

Hirdetmény.

A Deák Ferencz-utczában (azelőtt nagy hid-utca), az „Angol királynőház” czimzett szálloda mellett Pesten, a mostani pesti vásár ideje alatt, egy igen jó hírű vészőn és asztali szövet-gyáros hagyatékából, az örökösök megbízása folytán 450 vég valódi rumburgi vészőn, különféle nemű asztali szövet, törülköző-kendő, kanavásznak, 9000 tucsat vészőn és batizt-zsebkendő, rendkívül nagy választék fért- és női fehér-ruhából.

felényivel a becsáron alól
készpénzfizetés mellett eladatik.

Arjegyzék.

1 vég 30 rőfös fehérítettlen vészőn, becsára 12 ft., most csak 6.50 kr.
1 vég 30 rőfös fehérítettlen fehér czérna-vészőn, becsára 18 ft., most csak 9.50 kr.
1 vég 30 rőfös fehérítettlen creas-vészőn, becsára 15 ft., most csak 8 ft.
1 vég 30 rőfös legszelebb nemű creas-vészőn, becsára 18 ft., most csak 9 ft.
1 vég 30 rőfös kitűnő szilárdi vészőn, becsára 22 ft., most csak 12 ft.
1 vég 30 rőfös kitűnő rumburgi vészőn, becsára 30 ft., most csak 15 ft. 50 kr.
1 vég 38 rőfös hollandi czérnavészőn, becsára 28 ft., most csak 14 ft. 50 kr.
1 vég 40 rőfös rumburgi vészőn, becsára 32 ft., most csak 16 ft.
1 vég 45 rőfös orosz kender-vészőn, a legjobb és legtartósabb, a minő csak létezhet, becsára 36 ft., most csak 18 ft.
1 vég 50 rőfös hollandi szövet, becsára 40 ft., most csak 20 ft.
1 vég 50 rőfös irlandi szövet, becsára 52 ft., most csak 26 ft.
Különféle nemű rumburgi vásznak, 24, 28, 30, 35, 40, 45—50 ftig, melyek becsára kétszer annyi.

1 vég ágy-kanavász, becsára 14—18 ft., most csak 7—9 ft.
1 tucsat vészőn-zsebkendő 1,20, 2, 2.50, 3, 3.50 4, 4.50, 5, 6—7 ftig a legfinomabb.
1 tucsat vészőn batizt-zsebkendő, fehér, ugyisint szines szegélyeztetel is, 5, 6, 7, 8, 9—10 ftig a legfinomabb.
Igen finom himzett batizt-zsebkendők hölgyek számára, darabja 50, 60—75 kr. a legfin.
Angol shirting (Clifton), igen finom, s ép oly tartós mint a vészőn, rőfö 30, 35, 40—45 kr. a legfinomabb.
1 tucsat jó erős konyha-ruha, 2.50—3 ftig.
1 tucsat különösen tartós duplaczérna törülköző, 4.50, 5, 5.50 6—7 ftig.

Meglepetően szép és nagy választékú férfi és női fehér-ruhák.
1 női ing, jó vászonból, huzóra, 1.50, 2—2.50 krig.
1 női ing kitűnő rumburgi vagy hollandi vászonból finoman himzeve, 3.50, 4—5 ftig a legfinomabb.
1 női ing különösen jó rumburgi vászonból, a legújabb párisi minta szerint, 5, 6, 7, 8 ft. a legfinomabb.

Női teli vagy haláljón kitűnő vászonból, szép kiállításal 3, 4, 5 ftig.
Női nadrág finom shirting, jó barchet vagy kitűnő vászonból, sima vagy himzéssel, 2, 2.50, 3—4 ftig.

Női éjjeli corsett, száz különféle párisi legújabb mintában, himzéssel vagy a nélkül, 2, 2.50, 3, 4, 5, 6, 7—8 ftig a legfinomabb.
Női alszoknyák, száz különféle párisi legújabb mintában, himzéssel vagy a nélkül, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 9—10 ftig a legfinomabbak.

Fehér és szines francia shirting ingek, igen finom és jók, 2, 2.50, 3 ftig a legfinomabb.
Férfi ingek rumburgi vagy hollandi vászonból, 2, 2.50, 3, 4, 5—6 ftig a legfinomabbak.
Férfi gatyák, erős rumburgi vászonból vagy barchetből, félmagyar szabásra, darabja 1.50—2 ftig.

Férfi gatyák erős rumburgi vászonból, magyar szabásra 1.80—2 ftig.
Férfi ingek igen finom francia mellbetéttel, bál vagy estélyekre, 6, 7, 8, 9—10 ftig a legfinomabbak.

Megrendelések, az összeg beküldése vagy utánvét mellett, bárhova is lelkisimertesen és pontosan elküldetnek. A leveleket így kérjük címezni:

METH S. urnak Pesten, Deák Ferencz-utca, az „Angol királynőház” czimzett szálloda mellett.

25 forintnyi árú vásárlói jutalmul egy igen finoman himzett batizt zsebkendőt kapnak.

Egyedüli árulók:

Pesten, Deák Ferencz-utca (előbb nagy hid-utca), az „angol királynőház” czimzett szálloda mellett.

488 (6—6)

METH S., Bécsből.

Nines többé szeplő, naptólélsütés, sárga árczfolt, redő.

A szépséget és ifjúságot csak a világűrű

EAU, de LYS de LOHSE
szépsítő lilomtej adhatja vissza.

Ezt a porosz királyi orvosi hatóság megvizsgálta, valamennyi kitűnő orvos és az orvos-egylet, számos nő és férfi egyedül ezt ismerte el hibátlan szépsítő-szernek. — Ára egy nagy üvegnek 2 ft. 50 kr., kisebb 1 ft. 30 kr., postán 10 krral több.

Főraktár Berlin, Jägerstrasse 46, Lohse udvari szállitmányos.

Pesten Török József

gyógyszertára, király-utca 7. szám; továbbá Debreczen: Borsos. Szatmár: Bószörményi. M.-Berényi: Nárcisz. Eszék: Deszátly. N.-Varad: Molnár. Temesvár: Pecher. Kolozsvárt: Wolff. Pozsonyban: Dr. Schneeberger. Kecskemén: Katona Zsigmond gyógyszerész uraknál.

513 (3—6)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

KACHELMANN KÁROLY

Selmecz Vilnyei gépgyárnokok

ajánlják mindenütt kitűntetett és első érmeikkel jutalmazott most lényegesen javított

egybekötött kaszáló és arató-gépeit

ugymint is a maguk nemében legjobb és legkönnyebb járón

Samuelson-féle

magánylerakó-, arató-gépeit

és ország. szabadalmazott ismert igen gyakorlati

nyomtató-gépeit.

Rendeléseket elfogadnak a gyár igazgatóság helyben
Kotzó Pál ur Pesten és Tóth Lajos és Társa urak
Debreczenben.

485 (6—8)

Az általában jónak elismert valódi s egészen frissen érkezett

SCHNEEBERGI NÖVÉNY-ALLOP

mell- s tüdőbetegek számára.

továbbá: rekedtség, nátház, ingerköhögés, mellszorogás, elnyálkásodás, torokgyulladások s nehéz légzés ellen, — mindenkor friss minőségben kapható: **PESTEN: Török József** gyógyszerész urnál a király-utczában, — **dr. Wagner D.** gyógyszerésznél a váci-utcon, **Thalmayer A. és társa, — Oszlitszky F., — Schirk J., — és Gerhardt A.** urnaknál.

BUDÁN: Schwarzmeyer J. gyógyszerész urnál.

Aradon: Probst F. J.
Aszódon: Sperlag J. gy.
Bajan: Klenautz J.
Brassóban: Gyertyánfy Fabrick és Jekelius gysz.
Battányán: Bignio K.
Medgrádon: Nicolacovic test.
Besztereczen: Dietrich és Fleischer.
Bonyhádon: Kramolin J. gy.
Brassóban: Fabrick Ed.
Csaktornyan: Kárász A.
Cáuton: Borsay F. gysz.
Debreczenben: Gólti N. gy.
Deesen: Krémer S.
Dettán: Braunmüller J. gy.
Deveszerben: Hoffmann B.
Eszéken: Kaviłowicz gysz.
Eperjesen: Zsembery Ign.
Erekskúvjar: Conlegrner Ign.
Egerben: Wassely gysz.
Eszéken: Thürrer fiai és Dessáthy gyógyszer.
Győrött: Brunner F.
Gyulan: Lukács gysz.
Hacsfeld: Hagelschmidt V.
Hátszegben: Mátyás B. gysz.
Ipolyacson: Mikulási T.
Janosházán: Kuna gysz.
Jolsván: Maletér gysz.
Kaposvárt: Schröder J. gy.
Kőszegen: Strehle gysz.
Károlyvárt: Benich J.
Kis-Martonban: Kodolányi gysz. és Spatay A.
Kassán: Eschwig E.
Kesmark: Genersich C. és A.
Kecskemén: Papp M.
Karanebesen: Weber A. gy.
Károlyfehérvárt: Fischer Ed. gyógyszer.
Kolozsvárt: Megay M. C.
Körömczön: Draskóczy gy.
Károlyfehérvár: Fischer E.
Kubinban: Stejnovics.
Kun-Sz. Miklós: Stois A.
Lugoson: Arnold J.
Mediason: Breiner K.
Mosonban: Pranter J. gysz.
Miskolczon: Spuller J.
Mitrovicz: Krestonoshics A.
Mohács: Pyrker Gyula gy.
Marosvásárhely: Jeney gy.
Munkacsón: Gröttler L.
Mohácsón: Kógel D.
Nagybányán: Horácsék J.
Nezsidrben: Fuchs J.
Nyitra: dr. Láng E.
Nyíregyházán: Hósch Ede gyógyszer.
Nagy-Becskereken: Nedelkovic és Haidegger.
Nagy-Kanizsán: Welisch és Lovack gyógyszer.
Nagy-Károly: Schöberl C.
Nagyklinda: Komka A. J.
Nagyvaradon: Janky A.
Nagyszombatban: Pantot-schek R. gyógyszer.
Oroszházán: Vangyel M.
Pancsován: Graff gysz.
Pécsen: Kunz Nándor.
Pozsonyban: Balogh gyógyszer.
Putnokon: Szepessy gysz.
Pozsonyban: Schneeberger és Dussil gysz.
Rosnyón: Posch J. gysz.
Rimaszombat: Hamalárgy.
Ruman: Milutinovitz S.
Rékason: Boromi K. gysz.
Szászváros: Sándor R. gy.
Szabadkan: Hofbauer L. gy.
S.-Sz. Györgyön: Ötvös P. gyógyszer.
Sopron: Voga és Rupp-recht.
S.-A. Ujhelyen: Dentsch J.
Sasvár: Mücke A. gy.
Szegesvár: Misselbacher J.
Serajevóban: Gyuleka N.G.
Sziszeken: Kubányi F.
Szombathelyen: Mitter-mayer gyógyszer.
Székesfehérvár: Say R. gyógyszer.
Siklóson: Nyers S. gysz.
Szentmárton: Juracsok J.
Szent-Miklóson: Halmoschka F. gyógyszer.
Szarvason: Ráthy V.
Szentese: Eisendorfer G. gy. és Prohaska Gyula.
Temesvár: Kraul és Roth gyógyszer.
Tokajban: Krötzer A. gy.
Tordán: Welits és Wolf.
Tatán: Nierit F. gysz.
Török-Szent-Miklós: Pil-losz M.
Trencsenben: Simon A. gy.
Ungvár: Telendy gysz. és öz. Benesch gy.
Ujvidéken: Schreiber F.
Varanón: Elizár gysz.
Veszprém: Fremmel.
Vácson: Tragor A.
Varazsdón: Halter gysz.
Vereczen: Herzog gysz.
Zimony: Ivánovics és fia.
Zalatnan: Megay Gyula.
Zombor: Stein fia Márk.
Zsambokré: Neumann M.
Zentán: Wuits testvéreknel.

486 (4—6)

Egy üveg ára 1 forint 26 krajczár.

Ugyanezen bizományos urnaknál kapható:

Legjobbfele

tyukszem-tapasz,

Schmidt os. kir. főorvostól, egy skatulya

ára 23 kr.

Dr. Behr ideg-extractusa.

az idegek erősítőre s a test edzésére ára

70 kr.

Die „Zeitschrift für gerichtliche Medicin, öffentliche Gesund-

heitspflege und Medicinal-Gesetzgebung“ bringt in Nr. 48 vom 27.

November 1866 über „Schneebergs Kräuter-Allop“ Folgendes:

„Der aus Alpenkräutern bereitete „Schneebergs Kräuter-Allop“ des Herrn

Apothekers Bittner in Gloggnitz, und Franz Wilhelm, Apotheker in Neunkirchen, ist

bei allen katarhalischen und entzündlichen Krankheiten der Respirations-Organen ein

vorzügliches Unterstützungsmittel. Er mildert besser als alle anderen Symparten jeden

Reiz im Kehlkopf und wird bei acuter und chronischer Heiserkeit, bei empfindlichen

Affectionen der Schlingwerkzeuge, beim Lungen-Katarrh, dem Keuchhusten u. s. w.

wegen seiner vorzüglich einhüllenden, besänftigenden und reizmildernden Eigen-

schaften mit günstigem Resultate angewendet.“

Főraktár: **BITTNER GYULA** gyógyszerésznél Gloggnitzban.

Dorsch-májolaj, valódi gyógyszer.
Lobry és Parton-tól Utrechtben, a skrofulák
s borkütegek sat. gyógyítására. Egy üveg
ára 1 ft.

Stiriai Stub-havasi-növény-
nedv

mell- s tüdőbetegek számára.

Egy üveg ára 87 kr.

Pest, junius 6-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetők: Egy négyzet hasábját öt sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Dr. Arányi Lajos.

A tudomány mai állásában a polyhisto-
rok, a mindenhez értők s a tudomány egész
mezejét minden ágaiban művelők bece leha-
nyatott. A specialisták a világ, azoké, kik
a tudomány egyik szorosan elhatárolt ágát
teszik tanulmányuk tárgyává, hogy azt em-
berileg lehet teljességgel kimerítsék. Külö-
nösen áll ez az orvosi tudományra nézve. Itt
minden egyes részletnek egész külön és pedig
gazdag irodalma van, s a tudományos vizs-
gálatok minden egyes specialitást egész külön
tudomány rangjára emeltek. Az orvosnak ma,
ha szakmájában igazán kitűnő akar lenni,
az alapismeretek kellő megszer-
zése után egy ágat kell kivá-
lasztani, abban buvárkodni tel-
jes erővel, mindent a mit arról
mások tudnak és irtak, tanul-
mányozni és egész életét annak
szentelnie. Egy emberi életre
egy ily specialitás tökéletes ki-
merítése elég feladat. Az orvos-
tanárról ugyanazt mondhatjuk,
s még nagyobb mértékben,
mint a gyakorló orvosról, kit
mindenféle beteg fölkeres, míg
a tanár egy tudomány-ághoz
van kötve.

Dr. Arányi Lajos, a m. kir.
egyetemen a kórboncztan nyil-
vános rendes tanára, azon jele-
seink közé tartozik, kik meg-
értve az újabb tudomány köve-
teléseit, egész életük munká-
ságát azon tárgynak szentelték,
melynek művelésére s tudomá-
nyos tovább adására hivatva
vannak. S bár eleven szelleme,
üres óráiban, szórakozásul és
pihenésül is nem mulatságot,
hanem munkát keresve, más
tudományágakkal is foglalko-
zik, valódi és folytonos munka-
körét egy specialitásnak, a kór-
boncztanak szentelte, és abban
valódi európai színvonalra s
kitűnősségre is emelkedett.

Vessünk egy pillantást ez érdekes élet
főbb mozzanataira.

Arányi (előbb Lostainer) Lajos 1812-ben
született Komáromban, hol atyja L. József
sószállitási hivatalnok volt. Három éves
korában egy vagyonos nagybátyja fogadta

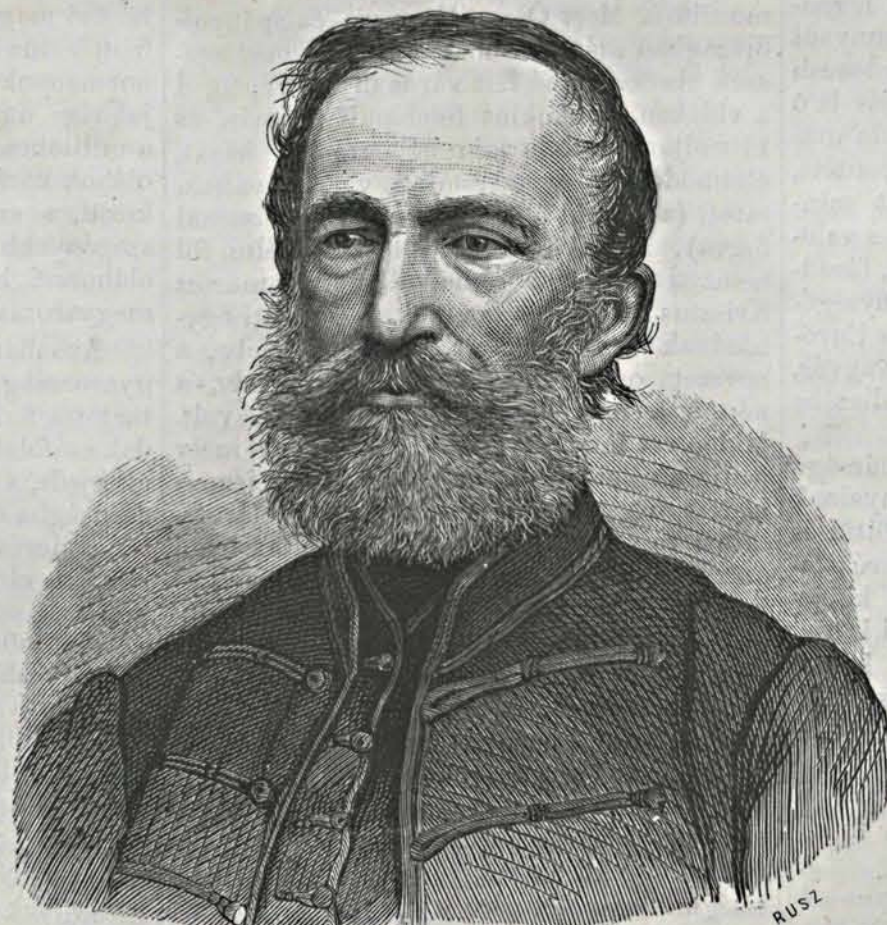
örökbe s taníttatásáról és tudományos kiké-
peztetéséről ép oly bőkezűleg gondoskodott,
a mily szeretettel viszont a nagynéne szív-és
erkölcsbeli neveléséről. Az ész és szív kettős
fejlesztő befolyása alatt, a tehetséges és élénk
szellemű fiu korán és gyorsan fejlődött, s
már 14 éves korában szép jártassággal birt
a latin, német, francia, olasz nyelvekben,
zenében, rajzban. A gymnasiumokat Budán
kezdte, majd Pesten folytatta, hol a bölcsé-
szetet is végezve, nevelő-atyja kíváratára a
jogi tanulmányokra lépett át. Maga, philan-
tropikus hajlamokkal saturálva, azzal ábrán-

megtalálta életcélja irányát,
törékveisi sulypontját, — az
orvosi tanpályára lépett. Mint
orvosnövendék egész lelkese-
déllel vetette magát tanulmá-
nyaira. A mi akkor még szo-
katlan vala, jegyzeteit ügyes
rajzokkal illusztrálta. Az egye-
temi orvosstanulók természettu-
dományi értekezleteiben tevé-
ken szerepet vitt, műszavak
magyarosításával foglalkozott.
A sebészet nagy hírű tanáranak,
Stáhl Ignácznak kiváló ked-
venceze lön, mit szorgalmán és
tehetségén kívül azon ügyessé-
gének is köszönhetett, melyet
boncztani és sebészeti rajzaiban
s a nevezetes képletek és kór-
esetek gysz-öntvényeiben ta-
nusított.

Míg a tanévben így foglal-
kozott, a szünidőket utazások-
kal töltötte, ethnografikus is-
mereteket gyűjtött s nagy
nyelvtelhetségénél fogva bámu-
latosan elsajátította a hazai
nyelvjárások, dialektusok min-
den sajátágait.

Szigorlati letétele után a
híres Bene Ferencz tanársegéde
lön s ennek oldala mellett nagy
haszonnal töltött két évet. Innen
Paduába, majd Bécsbe ment,
hol ötödfél évig tanulta még

kiválóztott szakmáját: a kórboncztant, s
azzal összefüggőleg a törvényszéki orvos-
tant és az életmentést. „Typoplastiká“-ja,
melyet ekkor adott ki, mindjárt nagy
figyelmet keltett a jeles ifju tudós iránt,
s már 1844-ben a pesti egyetemre hiva-

Dr. ARÁNYI LAJOS.

dott meg magának, hogy a természetrajzot,
állati és növényi physiologiát s boncztant
tanulmányozhassa, sőt a festészetben is órá-
kat vett s szép előmenetelt tett.

1831-ben a cholera, e rémvendég látogat-
ván meg hazánkat s Pestet is, nagy részt
vett a cholera-betegek ápolásában. Orvosi
hajlamai utat törtek magoknak. A missioná-
riusság is fejében volt még, s gondolta, ha
majd az lesz, jó hasznát veheti az orvosi
praxisnak. — A cholera elmúlt, de a joghoz
visszatérésről szó sem volt többé. A 19 éves
ifju Arányi

metgalálta életcélja irányát,
törékveisi sulypontját, — az
orvosi tanpályára lépett. Mint
orvosnövendék egész lelkese-
déllel vetette magát tanulmá-
nyaira. A mi akkor még szo-
katlan vala, jegyzeteit ügyes
rajzokkal illusztrálta. Az egye-
temi orvosstanulók természettu-
dományi értekezleteiben tevé-
ken szerepet vitt, műszavak
magyarosításával foglalkozott.
A sebészet nagy hírű tanáranak,
Stáhl Ignácznak kiváló ked-
venceze lön, mit szorgalmán és
tehetségén kívül azon ügyessé-
gének is köszönhetett, melyet
boncztani és sebészeti rajzaiban
s a nevezetes képletek és kór-
esetek gysz-öntvényeiben ta-
nusított.

Míg a tanévben így foglal-
kozott, a szünidőket utazások-
kal töltötte, ethnografikus is-
mereteket gyűjtött s nagy
nyelvtelhetségénél fogva bámu-
latosan elsajátította a hazai
nyelvjárások, dialektusok min-
den sajátágait.

Szigorlati letétele után a
híres Bene Ferencz tanársegéde
lön s ennek oldala mellett nagy
haszonnal töltött két évet. Innen
Paduába, majd Bécsbe ment,
hol ötödfél évig tanulta még

kiválóztott szakmáját: a kórboncztant, s
azzal összefüggőleg a törvényszéki orvos-
tant és az életmentést. „Typoplastiká“-ja,
melyet ekkor adott ki, mindjárt nagy
figyelmet keltett a jeles ifju tudós iránt,
s már 1844-ben a pesti egyetemre hiva-

tott meg rendkívüli tanárral, egyelőre fizetés nélkül, de már a következő évben fizetésbe is jutott. Nagy lelkesedéssel fogott teendőjéhez. Mint tanárt világos, könnyed előadás tette kedvessé. A mellett egy körbonczani múzeum fontosságát, sőt első rendű szükségességét fölismerve, arra nagy munkásságot fordított. 1847-ben még egyszer Bécsbe küldetett, specialitása egyik ágának bővebb tanulmányozása végett; de már 1848-ban visszatérve, az ezen és a következő évi események folytán tanári hivatalától ő is felfüggesztetett. Az egyetem azonban csak 9 hónapig volt kénytelen e jeles tanár tevétségét s munkásságát nélkülözni.

1855-ben adta ki eredetileg magyarul írt, azután németre is átdolgozott körboncztanának első fizetett. A munka további részén, s kivált a számos rajzokon folyvást nagy szorgalommal dolgozott, bár Csász halála folytán az „épboncztan“ előadásával is ő bízott meg ideiglenesen. „Körboncztan“ 60 ívre volt tervezve, s e nagy műnek csak rövidlete a „Kézboncztan“ elemei, melyet teljesen kiadott. Az életmentésről (hirtelen halálszerű esetekben) tartott rendkívüli előadásairól is csak rövid kivonatot jelent meg egy vegyes tartalmú folyóiratban, népszerű modorban, míg a tárgy tudományosabb előadás, 40 ives nagy mű, kéziratban hever. Legkínzóbb műve talán „A mellürzsigereinek táj- és leíró körboncztan“ (1865.) három táblával, mely mű orvosi körökben általános figyelmet gerjesztet.

Tudományos érdemeit méltányolta a magyar tud. akadémia, mely őt már 1858-ban tagjává választotta.

Említtettük, hogy Arányi, saját tudománya mellett, szórakoztató pihenésül eleven szellemének megint csak munkás és tudományos foglalkozást keres. Ily módon mint jeles archeológus is ismeretessé. S e téren is dicséretes buzgósággal tervez, indítványoz és működik. A budai várból levő történelmi emléki házak s pontok emléktáblákkal való megjelölésének nemcsak eszméje származott tőle, hanem a kivitelben is neki van legnagyobb része s érdeme. Így a vajda-hunyadi vár, a középkori műépítészeti e legérdekesebb és legbecesebb emlékének restaurációját is ő indítványozta először. Több ízben oda utazott, pontos és részletes rajzokat készített, fűradozott és áldozott, megmozdított minden követ a nemcs céljára, — s valóban részben az ő kezdeményezésének, fáradságos kitartásának, lelkesült tevékenységének köszönhetjük, ha e nagy becsű s Európában páratlan archeológiai értékű lovagvár, most már állami költségen, eredeti díszébe lesz visszaállítva.

Arányi a jelen évben ünneplé tanársága negyedszázados jubileumát. Tanítványainak óhajtott alkalom nyílt a kedvelt, költői és emberbaráti kedélyű, népszerű és derék tanár iránti ragaszkodásuknak meleg kifejezést adni azon óhajással, melyben mi is részt veszünk, vajha sokáig foglaljon még helyet egyetemünk s tudományosságunk díszéi között.

O—th.

Dalnoktársaimhoz.

Ez a vén föld: régi zárda!
Be ridég haj! be komor!
Ki tűrhette, ha nem volna
Benne szép lány, édes bor!

Dalnoktársim! e zárdában
En vagyok a fő apát!
Vigan, szerzetes barátim!
Fel, fel ki-ki poharát!

Bort s szerelmet! az öröm e
Sötét földön úgy pirul,
Mint a rózsá, mit a barát
Tiklon kámszája szúr.

Bor s esőtől a mámoros szom
Itt a földön mennyet lát;
Botlunk bár, ha forró szivből
Eredt, — isten megbocsát!

Vigan! míg bort ád a pohár,
S a szív édes öröme!
Maholnap a sír: e sötét
Csuklya, üröbe temet.

Dalköltők! mi e zárdában
Szegénységet eskünk!
Kines helyett: bor, dal, leányka,
Mirtus, — ennyi a miénk!

Sírunk fáján zöld repkénytől
Fedve nyugszik majd a lant,
S mi, borág és rózsalombbal
Koszorúzza ott alant.

Szemere Miklós.

Magyarország geográfiai helyzete.

(Vége.)

Igen sokan azon csekélylő véleménynyel vannak nemzetünkéről, mintha az elejétől fogva kevesebb egyesítési erővel lett volna megáldva, mint más európai nemzet. Ime Angliában az angol szászok összeolvadtak a normán fájjal. Francia- és Spanyolországban a románok és gallusok a frankokkal és góthokkal, Felső-Olaszországban a longobárdok a rómaiak utódaival stb.

En nem tartom eléggé bizonyítóknak eme példákat.

Legalább nyugoti Európa példájainkább megezőfolja, mint megerősíti ama véleményt. Mert nevezetes és világos tény, hogy ott a népvándorlás minden kisebb-nagyobb csoportjainak nyelve és nemzetisége beolvadt a meghódítottakéba. Olaszországban a longobárdok, Spanyolországban a góthok és vandálok, Franciaországban a frankok a római városokban divatozott latin dialectusokat tanulták meg, s nyelvök emléke csak kevés számú egyes szókból, nem pedig grammatikai formákban maradt fenn.

Ki lehetne fejteni, hogy ebben a részben a keresztény vallás volt a beolvadás fő előmozdítója. Mert Olasz-, Francia- és Spanyolországban számos római nyelvű és már egészen keresztény lett város maradt épen, s a vidéken lassankint leteleptült germán, és ki tudja hányféle fajú nép, midőn hazát, életmódot és egyszerűs mind vallást változtatott (a nomád élet változandó szokásainál fogva), annyival könnyebben cserélte föl nemzeti nyelvét a rómaiával, mivel már ez Krisztus magasztos tanának és nyugoti egyházának is nyelve volt. A római nyelv, a nevezett országok városainak élő nyelve, a nép s a mindennapi élet nyelve is volt. Midőn azt látjuk, hogy a magyar nyelv, mely pedig a rómaiával, mint holt nyelvvel ismerkedett meg, mily nagy mértékben elárasztott volt latin szavakkal s a mult három században csaknem második anyanyelvűvé kezdett váltani, — elmondhatnók nagy valószínűséggel, hogy ha a magyarok bejövetelekor itt oly számos római nyelvű s római keresztény város maradt volna épségben, — mint a nevezett országokban, — talán ma nem léteznék magyar nyelv, hanem egy latin dialectus, melyben csak némely különös szó és név emlékeztetne rá, hogy volt valaha egy külön magyar nyelv. De nemzetiségünk szerencséjére a magyar területnek csak keleti határszélén élt római eredetű dicsekvő nyelv, s annak nemzete, ha meg lett volna is telepedve, vagy ha némi civilizációt mutató városokban lakik is, — nem bírt volna nagy vonzerővel; mert az a román nép, melyről szó van, már régi idők óta inkább görög, mint római befolyás alatt volt, s a keresztény vallás is csaknem elejétől fogva, s nemcsak a 9-ik században történt forma-

szerinti szakadás (schisma) óta, más formát öltött a görög s meg mást a római területeken.

De ne bocsátkozunk ily merész kombinációba, hanem lássunk a latinismus dolgában a fennebbiekkel fordított arányban lévő példát is, s ez az angoloké.

A normann nép, mely mintegy kétszáz évvel a magyarok bejövetele után igazsá le az angolszász népeket, római eredetű nyelvet viszt magával. Az udvar, az egész arisztokracia s a papság élő román nyelvet beszélt. S annak ellenére, hogy a meghódítottak nyelvbe nagy mennyiségű román szó vegyült, a nyelv lényegében az marad, a mi a meghódítottaké volt, — annak ellenére, hogy a normannok mind nyelvre, mind szokásokra nézve míveltebbek voltak az elnyomottaknál.

Mellőzöm Németország példáját, hol a germán nép a keresztényen időszámítás előtt jóval mint bennszülött lakott, s aránylag kevesebb egészen idegen nép telepedett közikbe, — ámbar szintén bevándorlott szlávok olvadtak be a német népeasládba is.

Nagyjából tehát a középkori nyugoti Európára nézve az a szabály áll, hogy nem a hódítók nemzetisége és nyelve lesz uralkodóvá, hanem ellenkezőleg a hódítók olvadnak be a meghódított nemzethez.

Ha tehát a magyar nemzetet összehasonlítjuk a nyugot-európai bevándorlott népekkel, büszkéket lehetünk csak magában arra is, hogy nyelvünk és nemzetiségünk alapján és lényegében megmaradt. Ezen dicsőségben még a lengyelek és déli szlávok osztoznak velünk, ámbar utóbbiak közül nagy contingens olvadt be a görögök közé, s egy kisebb (az Adria partjain) a románok közé. Tudva van, hogy az orosz már nagyon különbéle vegyült.

Szemrehányást kell-e abból csinálni nekünk (mint némely szláv és román ír teszi), hogy a magyar nem gondolt a többi bennlakó nép beolvadására? Magyarország történetében nyoma sincs annak, hogy a hódító magyar faj rendszeres zsarnokisággal bánt volna a meghódítottakkal, mint például a normannok az angol-szászokkal. Az oláh jobbágy ugyanazon törvény alatt állt, mint a milliókra menő magyar jobbágyok; — az oláhok korántsem voltak kizárva a nemesközül, s számosan lettek azokká. És nem szegényebb volt-e mindig a bojárak alatt az oláhországi jobbágy, mint a nemesk alatt a magyarországi és erdélyi oláh paraszt?

Azonban az a nevezetes tény, hogy Magyarország területén annyi nem magyar nép tartotta fenn magát, nemcsak az idézett vádak cáfolatául szolgál. Meghazudtolja amaz elterjedt, s különösen a majd mindig egoldalúságba eső német bölcselek némelyikének azon merész állítását is, mintha a magyarokban elejétől fogva hiányzott volna a képesség egy erős állam alkotására.

Különösen épen a németek részéről lep meg ily állítás. Van-e Európában oly nemzet mint a német, mely régi idők óta a legujabbig több külön fejedelemségre oszlott volna? — Ha a politikai szervező képességet vesszük, egy — körülbelül azonos nyelvű népet az örökös szétszakadottság legalább annyi szerénységre megtaníthatna, hogy más nemzetnek s különösen a magyarnak ne vesse szemére a szervező és alkotó tehetőség hiányát.

Ha igazságosak akarnának lenni az említett bölcselek, nem vennék Magyarország-nak 1541-en inneni kétféle szakadását; mert mindenki tudja, hogy azt kizárólag a török hódítás idézte elő, mely az ország derekát foglalván el, távol eső végtagjai szükségkép s mechanikailag szétestek egymástól.

Hanem vegyük azt a hatszáz évet, mely a magyarok beköltözésétől a reformációig lefolyt. Melyik akkori európai nagy ország képes az egységnek azt a nagy mértékű fölmutatni, mint Magyarország? — Az, hogy területén akkor is, mint ma néhány különböző nemzetiség lakott, a magyar állam egysége mégis nagyobb, mint bármely tekintélyes európai országé, nem azt bizonyítja-e, hogyha már ily eseteket egyedül az uralkodó nemzet képességéből akarunk magyarázni, nemzetünk az alkotó képesség nagyobb adagával volt megáldva, mint akár a német, akár a spanyol, vagy olasz, — sőt maga az angol és francia is?

Mellőzöm itt Német- és Olaszországot, melyek szétszakadottsága oly ismeretes tény. Csak érintenem kell, hogy az angol nemzet lakóhelyétől szolgáló föld — más osztályozásokat mellőzve — két külön királyságra szakadt a középkorban: egyik Anglia, másik Skócia. Még personalis unió sem volt a két állam között — külön-külön királyai voltak. Csak a 17-ik században egyesültek, több mint száz évvel a magyarországi török hódítás után. Az utóbbi időpontig Magyarország egysége nagyobb volt, mint Angliáé.

A spanyol félszigeten a középkorban át (melyet 1517-ig — azaz: közel a magyarországi török hódításig számít az egyetemes történet) még nagyobb volt a szakadozottság, mint Angliában. Még a mórok kiűzése után is a XV. század végén megmaradt O-Castilia, Uj-Castilia, Aragon, Granada és Andalusia királysága külön s még jobban elkülönítve (a mi maig is áll) a portugali királyság. Nagyobb egyesülés csak a középkor végén kezdődött.

Említtettük, hogy Franciaország területe nagy mértékben kedvezett és kedvez az állami egységnek. S mégis az egész központon keresztül nem elkülönített része volt-e Bretagne és Normandia? Mellőzve a Provenceot és Guianát, a szakadásnak csak legkézzelfoghatóbb tényét említem. A Rhone medrét egy tekintélyes külön királyság foglalta el: a burgundi királyság.

A sz. István király alapította magyar királyság nagyobb egységet mutat valamennyi fölhozzottánál. Erdély, sőt Horvátország sem volt a magyarok betelepítése és hódítása után soha oly külön állásban a magyar koronától, mint Skócia, Aragonia vagy Burgundia a törz-államtól. Utóbbiak csak Galícia, Szerb- és Oláhország hasonlíthatók. Még Dalmátia és Bosnia is szorosabban voltak a magyar államhoz kapcsolva.

Horvátországban a magyar király által kinevezett bánok és királyi hercegek kormányoztak, s nincs rá példa, hogy Kálmán király elejétől a legujabb korig el akart volna szakadni Magyarországtól. — Dalmátia városai, midőn Velencének hódoltak is, folyvást elismerték a magyar koronához való tartozásukat.

Erdély vajdái még nagyobb függésben állottak a központi magyar kormánytól, még kevésbé volt szó arról, hogy Erdély egy nemetországhoz hasonló külön fejedelemséggé alakuljon.

Csak a török foglalás választá el utóbbit. — Mert tévedés azt hinni, mintha még 1526 után is, míg Zápolya János élt, már végrehajtott tény lett volna Erdély különválása. Zápolya, míg élt, egész Magyarország királyának tartotta magát, s eme jogi és tényleges követelés tül is élte őt. Mindenki meggyőződhetik erről egy nagyon fontos és végzettes eseményből. Ugyanis János király halála után ennek özvegyét csecsemő

fával s egész királyi tanácsával együtt nem Gyulafehérváron, hanem Buda várában találjuk, mint birtokost. Csak miután a török elvette Budát János özvegyétől, vált tényleg külön Erdély, s lett idő folytán külön vajdasággá és azután fejedelemséggé.

A ki tehát a középkori Magyarországot állami egység dolgában összehasonlítja a nyugoti országokkal ugyanazon időben, a hasonlítás az előbbi előnyére üt ki.

Méltán dicsekedhetnénk ezzel (kivált ócsarlóink ellenében), ha célunk az volna, hogy a nemzeti hűségnek hizelegjünk. Az ily hízegéseket engedjük némely más nemzet íróinak, kik szükségét látják. Nálunk — hol az elbizakodásnál semmi sem tett nagyobb kárt, maga a hazafiság érzete tiltja azt.

Ugy vélem, hogyha más okok is befolytak arra, hogy Magyarország az egység nagyobb fokát mutassa fel a régi idők azon századain keresztül, melyekben természetellenes erőszak szét nem választotta — mint bármely más civilisált állam, ezt leginkább azon területi egységének kell tulajdonítanunk, melyben a magyar nép zöme központi domináló állást foglalt el, mi nem engedte, hogy a rajta lakó népek nagy különfélsége mellett is külön reszkeké szakadjanak. A nemzetgazdasági és politikai érdekek egységét önkénytelenül maga után vonja azon természeti egység, melyet a föld alkata szab meg. A Kárpát hatalmas hegylánczán két harmadrész köre, mely Pozsonytól Brassóig tejed, s melyet Pozsonytól az Adriáig az Alpok egészítnek ki félkörre, délen egy át-mérő által van bezárva, melyet a Kulpa, Száva, Duna képez a Vaskapuig, onnan pedig Brassóig a déli Kárpátok nagy hegylánczolata. Az ezen vonalakon belül eső terület arra van rendelve, hogy külön ország legyen meghatározott központtal.

Gondoljuk ki belőle azt a politikai központot, melyet Árpád adott neki, a magyar népet, s előáll a Szvatopluk ideje előtti tehetetlen állapot: sem román, sem szerb, sem tót, sem német nem bírhatná állandóan, ha csak mesterségesen egy új nemzet nem települne be milliónyi tömegekben a politikai ország magvával.

Minthogy azily tömeges népvándorlások ideje végkép lejárt — merő abszurdum az, hogy ha ezen területen állnának kell lenni, az más lehessen, mint magyar állam, — természetesen — nem a területen lakó többi nép elnyomásával a magyarok által, hanem hazafias egyetértésben s békés testvérséggel. Arra, hogy a hazaszeretet egyenlővé legyen, nem szükséges az egyenlőség s a származás közössége. Elég rá az érdekegyeség (helyesen értelmezvén a valódi érdeket), s ami ezt föltételezi, a közös szabadság, mely Amerikában annyiféle származású és vallású népet tud egyesíteni, kik felelve az angol, ír, német és francia patriotizmust, egyenlően az amerikai patriotizmusban vetelkednek. Említem-e Svájcot?

Azonban mindamellett, hogy Magyarország népeinek változhatlan szükségességgel kell szem előtt tartaniuk egy magyar államot a Duna és Tisza folyam rendszerében, s hogy belülről — föltéve életrevalóságunkat — nem fenyegeti veszély Magyarország, mint államot, s a legnagyobb valószínűtlenség az, hogy önmagától szétesse — tagadatlatlanul vannak külső veszélyek, melyek az egész területet hosszú időre vagy örökre nagyobb szomszéd államok provincziájává alacsonyíthatják le.

A fővesztély, melytől tarthatunk, idegen invasió és idegen hódítás.

A krassómezei oláhokról.

A krassómezei oláhok két, meglehetősen élesen elválasztott fajra szakadnak, melyeket itten frutuc és terran (olv. czeran) nevezet alatt különböztetnek meg; amazok a bennszülöttek, ezek a terra rumuniakából (czara rumunyasza — Oláhországból) bevándorlottak; azok nagyobbára földmivelők és baromtenyésztők, ezek munkások. Egyik a másira némileg lenézőleg tekint, mind egyik nemesebb fajának tartván magát.

Termetere nézve az oláh inkább sugár, szép testarányú. A nők között, legalább a városok közelében nemcsak finom szabású arczokra, de gyakran oly csodálatos bája arczkifejezésre is találunk, mely a leggyöngédebb értelmi műveltséget gyaníthatná, ha olykor-olykor egy sikoltó kacaj vagy pórias kifejezés az ellen alapos kétséget nem költöne.

„Ugyan mondja meg nekem tisztelendő uram“ — kérdem egykor egyik papjoktól — „miért nem járnak az oláh nők is munkába?“ — „Mert,“ — ugymond — „férjeik által nagyrabocsúltatnak.“ És valóban kivált a frutucoknál csak szegénység vagy nagy szükség esetében látni a nőket is nap-számban; szolgálatba pedig épen nem szegődnek. — A nehezebb munkától való kimélesnek lehet talán tulajdonítani a nők pieziny és jó alakú tagjait; holott a férfiak csak oly tenyeres-talpasok mint bármely más nemzet alsóbb sorosai. — Ellenben nem kell ám gondolni, hogy a nők általában tunyák; sőt inkább, a ház körül s a munkás férj szolgálatában inkább példásnak mondhatni őket. Himzésben, ruhák kivarrásában sokan, — fejükön való teherhordozásban pedig mindnyájan feltűnő ügyességgel bírnak. Télien mindennapi eset, a nőket lejtős utakon, síkamlós járdákon, csecsemőjüket egy hosszukás fahéj-medencében fejükön hordva és egyszerűs mind fony járni látni. Az idegen akaratlanul elborzad ilyenkor, pedig nemcsak hogy nem látta, de még csak nem is hallotta, hogy valaha egy csecsemőnek esés következtében baja történt volna. Még csodálatosabb a vízfordás, — fejen hordott dezsájának gyakran egy új-vastagságnyi víz híjja sincsen s még sem loecsolja meg magát.

Nagy baj a nőknél az arcznak — nem festése, de többnyire valóságos — bemázolása; még pedig előbb fehérre, arra aztán pirosra, miért is vasárnap és ünnepnapokon sok kép tökéletes álarczhoz hasonlít. A fehérítést rendszeren higanyolvadékkal eszközlik, minek következtében fogai megfeketednek s idő előtt kihullanak.

A nők ruházata igen tarka színezetű. Télienyáron bokáig érő ümög, elől-hátul himzett szövött szinte bokáig érő czafrangokalak vagy más szövöttből készült kötények (katrineczk); ugy azonban, hogy az oldalakon a csipőktől lefelé az ümög födten marad. Télien erre bundás mentét vagy bekest öltönek.

A férfiak öltözete szintén különböző, többnyire közép bőségű gatyá, azon felül térdig érő ümög, tarka szövött vagy bőr-övel a derék körül; télen fehér posztó nadrág. — A terranok azonban már többnyire a közdivat szerint szoktak öltözködni.

Vallásukra nézve eredetileg mind görög-nemegyesült hitűek voltak, de nagyrészk József császár ismeretes intézkedése folytán egyesült görög vallásra tért át. Így Krassóban számos helyeken egyesült és nem-egyesült görög vallású oláhok laknak együtt, egymással teljes egyetértésben élve. Nem képzelhetni a földön tudatlanabb klerust, mint papjaiknak legalább is kilenez tizede. Sokan közülük alig tudnak olvasni és írni, s a népnyelven kívül rendszeren más nem értenek. Sok közülük tegnap földmivelő, szatócs stb. volt, ma papöltönybe dugják a pap lett belőle. Természetesen aztán, hogy letéven jövedelem-hiányában elkerülhetlenül rászorul — széles karimájú kalapját és revorandáját: paraszt szomszédjától legfeljebb is csak szakálla által különbözik. — Mondják, hogy a papi hivatal eladásában többnyire a legaljasabb haszonlesés divott, ezen állapotok az atyáskodó kormány legnagyobb elnézésével találkozván. Most már egy igazságosabb és szabadabb kormány orvoslására várnak.

m—r.

Képek Gheelből.

Olvasóink emlékezni fognak még a „Vasárnapi Ujság“ folyó évi 3-dik számában megjelent s „Az elmebeteg telepitvény“ című közleményünkre, melyben a Belgium antwerpi kerületében levő Gheel nevű falu örült-telét ismertettük.

melynek eredete a 7-dik századba vihető vissza s egy kegyes irlandi király-lány mátyr-legendájával van összeköttetésben; gyógymodora s eljárása pedig a legemboribb és észszerűbb, mit csak a szerencsétlen elmebeteg irányában, a lélektan s orvosi tudomány józan elvei szerint követni lehet. A dült kedélyű szerencsétlenek nincsenek még szerencsétlenebbekké téve bebörtönöztetés és kényszer-eszközök által, hanem az egyszerű földmivészcsaládok ápolására bízva, azokkal együtt élnek és munkáikban s házi körükben részt vesznek mint a családtagok. A munka és szabadság által lehetőleg vissza van adva nekik a természet, vagy csapások által eltiport emberi méltóság. Vissza vannak adva lehetőleg az emberi társaságnak, melynek köréből a szerencsétlenség mintegy kiszakította. E bánásmód, ha nem ad is szegényeknek mindig gyógyulást, ad legalább nyugalmat, sokszor visszaadja lelkeknek a megrendült egyensúlyt s állapotukat legalább elviselhetővé teszi.

Alkalmunk lévén most egy utazó elbeszéléséből, Gheelben tett látogatása alkalmával vázolt rajzaiból egy csoportot mutatni be olvasóinknak, nem tartottuk feleslegesnek visszatérni ama közleményünkre s képmagyarázatul, a nélkül hogy

ségük természetét kitanulják s az irányukban követendő eljárást megállapítják. E kórház minden oldalról szabadon s csinos, jó levegőjű park közepette áll. Külön helyiségek vannak a dühöngő örültek számára, a kellő elővigyázatokkal.

A refectorium (étterem) belsejét a 7. ábra tünteti elő. Innen a próba-czellák megtekintésére indultunk, melyek közül a dühöngő örültekéi vasrácszattal vannak ellátva (2. kép). Ezekben itt csak néhány napig tartják az örültet, míg első dührohama elcsillapulnak. Azután kiadják falusi ápolás alá, s bár rohamaik olykor visszatérnek s rövid időre el kell őket zárni, szelidülésük többnyire gyorsan halad s legtöbb esetben végkép is sikerül.

Egy másik czellában egy bűnbánó Madonnát (4. ábra) találtunk ágyán ülve, tenyereibe temetett arczával, szétbontott dús hajjal. Megható kép! E leány pár évvel ezelőtt Brüsszel egyik ünnepelt szépsége vala, ama szerencsétlen osztályból, melynek kereset a bűn s átok a szépség.

Ezalatt az igazgató egy érdekes piquet-partiet hozott össze a refectoriumban. Sajátoságos két alakot találtunk egymással szembe ülve s a kártya játszma elmerülve. Egyik (16. ábra) egy

lepett a sok galambducz s egyéb madár-ház, és a szabadon röpködő szelid madarak serege, a köztök szintén szabadon járkáló betegekkel. Nem bántották egymást s oly barátságban éltek, hogy némelyik örültre, mihelyt kilépett, csoportosan rászálltak a madarak (5. kép.) Este egy pár kávéházat is meglátogattunk, hol az örültek az ép elméjükkel együtt mulatnak, zenét hallgatnak, beszélgetnek, játszanak stb.

Másnap reggel korán felkeltünk s a faluba mentünk. Alig van parasztház, hol egy vagy két örült ne lenne lakásban s ápolás alatt. A lakosság szeliden bánik velük s különös gondja van a gyakran előforduló öngyilkossági kísérletek ellenőrzésére. Egy leányt láttunk (13. kép), a kit egyszer villám ért, s annak következtében megőrülvén, azon rögeszméje támadt, hogy kalapjában van a villám, kétszer is a tóba ugrott s félhalva húzták ki belőle.

Egy haszonbérli lakába éppen ebéd idejékor érkezünk. Az egész család asztalnál ült; a ház örültje pedig külön, egy számlayon hátat fordítva a társaságnak (3. kép) evett, egy tálból szűrőlvé levesét. Legyőzhetlen ellenszenve van az aszonymok iránt, s hogy háziasszonyát se lássa, elfordul

Krassómezei család. — (Fénykép után rajz. Jankó.)

az elmondottakat ismételnők, e rajzok sajátos alakjainak rövid értelmezését adni.

Az 1. számú rajz a szentül tisztelt Dymphna király-leány lefejeztetését ábrázolja, ki a bomlott elméjük védszentjének tartatik, s kinek temploma áll Gheelben, az örültek számára. Ez azonban csak ékítmény s nem tartozik tulajdonképp a dologhoz.

A többi rajz leírásában utazónkat követjük. A mint Gheelhez közeledtünk, írja, egy paraszt bérest találtunk szembe, ki egy borona elébe fogott ökröt hajtott, melynek nyakába (elég különösen!) olvasó volt akasztva. A béres, mihelyt meglátott, előnkbe jött s barátságosan üdvözölt és elmondá, hogy a római pápához megy ez ökrrel, s mihelyt a pápa az ökröt megáldja és olvasóját nyakából kivéve, oda ismét visszaakasztja, az ökrnek mint egykor Bálán szamarának meg fog nyilni a szája és prófétálni fog a pápának, hogy mikép tarthassa meg s biztosíthassa uralmát örökre. De míg oda ér, egy kis dohánnyra valóra van szüksége. Adtunk neki néhány garast; azt szépen megköszönte s tovább ment dolgára. (9. kép.)

Dr. Bulhens, a főorvos először is a kórházba vezetett (6. kép), melybe a Gheelbe hozott örülteket próba időre először vinni szokták, míg örült-

a nagyravágás ördögétől sarkalt egykori őrmester, ki magát az első császárság marschalljának képzelte s mellén papírból a becsületrend nagy keresztjét s még egy csomó tarka érdemjelt viselt; játszótársra (15. kép) egy hajdani szám-tanár, éles finom abbéi arcvonalakkal, ki csöndes és rejtélyes viselkedéssel vesződött. Mig ezeket s játékaikat figyelmesen néztük, egy harmadik kíváncsi néző szegődött hozzánk, szelid, bár ideges arczu fiatal ember (11. kép), kirol az orvos később mondá, hogy javíthatatlan iszakkossága következtében delirium tremens-be esett s megőrült, most azonban szelid, jámbor legény, s bár mindig gyöngye agyu, (valószínűleg az is marad örökre), nincs ellene semmi panasz. Nemsokára jött egy negyedik is, egy kimért katonás modoru barna ember, ki igen jól elbeszélgetett, csak az volt a szokása, hogy beszédközben lábszárához kapott, mintha valamit megakart volna fogni s mindannyiszor felkiáltott: ejnye, ördög adta egere, majd megcsiptem! Panaszkodott az igazgatóra, hogy mit sem gondol az egerek és patkányok kiirtásával. (12. kép.)

Este 6 óra volt, midőn a kórodából kiléptünk, hogy az udvart s parkot is megjárjuk. Meg-

az egész társaságtól. — Rendszeren az örültek igen jó viszonyban vannak az összes lakossággal, még az utca-gyermekekkel is, kik sokszor egész csoporttal vesznek körül egy-egy örültet (10. ábra) s kölcsönösen mulattatják egymást.

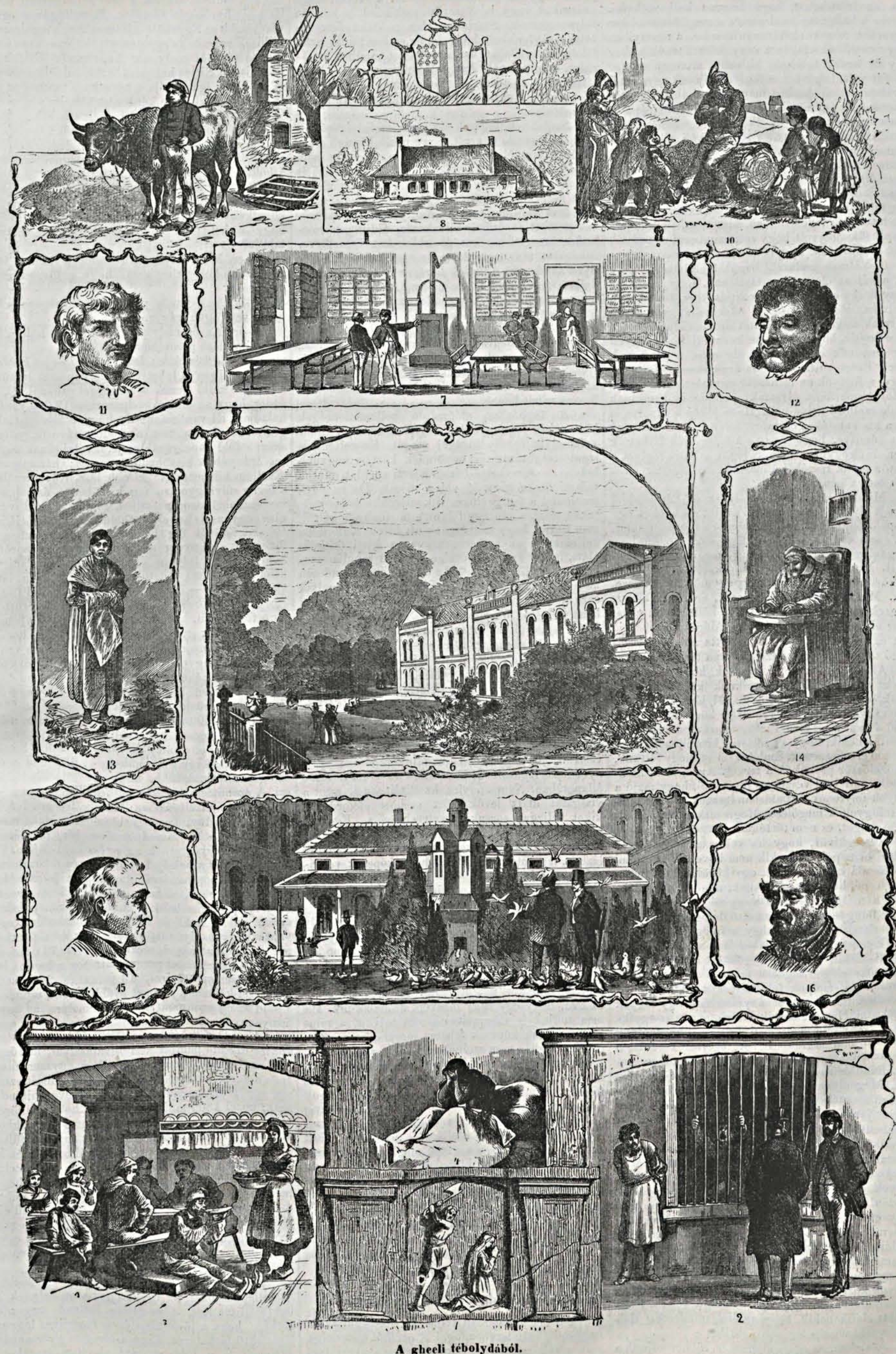
A 8. ábra egy kis parasztházat tüntet föl, egyszerűségében. Egy ilyenben találtuk, asztalkával elzárt öreg zsellyezékben ülő az örültek telopének nesztorát (14. kép), ki fiatal korában a legveszélyesebb dühöngők egyike volt, s társain és ápolóin nem egyszer tett gyilkossági kísérletet; öregségére azonban, tehetetlenségével együtt megjött jámborsága is, s székeben elmelkedve vagy szundikálva tölti az egész napot.

A gonosztevékről.

— Egy fogház-felügyelő naplójából. —

(Vége.)

Azon fogház-reformnak, — mely mintegy 25 évvel ezelőtt kezdődött, — egyik részét képezte, megszüntetése azon régi gyakorlatnak, hogy a foglyok minden válogatás nélkül csoportosan együtt

A gheeli tébolydából.

zárattak, s ott elrontották egymást, a vének tanítván az ifjabbakat, hogy hogyan kell vétkezni. Mikor a hallgatag-rendőrség és a magános rendszer egyaránt roszaknak bizonyultak be, a mennyiben vagy megölték a foglyot vagy örülték tévők, akkor egy új tervet találtak ki, mely mintegy a kettő között volt, hogy t. i. a foglyok díjenek egymástól elválasztva, mindenik a maga kamrájában, de látogassák őket és beszélgetessenek velük tanítók és más ilyen egyének.

Azt hitték, hogy az ilyen nemű elkülönítés nemcsak annyiban lesz hasznos, hogy megelőzi azt, miszerint elrontás egymást, hanem még azt is el lehet érni vele, hogy egyik foglyosoh' se tudja meg a másiknak is ottlétét ugyanazon föld alatt. Ha egy foglyoz meg akart járulni, — s akkor még jobban hitték megjavulásukban, mint most, — mulhatatlanul szükséges volt, hogy volt ezimborai ne tudják, miszerint ő most hagyta el azt vagy amatt a fogházat. Valami rendkívül bántó, fűdalmas látvány az, a mit az életben tapasztalunk, hogy ha a szegény fizető csak egy ferde lépést tesz, többé nem fordulhat vissza, akárhogy akarjon is; mert a vén tolvajok megcsinálják az utat minden lépte előtt, s ők *akarják*, hogy új bűnbe keveredjék, — legyen bár amannak elhatározása oly erős, a minő csak lehet. Ezért voltak minden áron annak kivételén, hogy a foglyok ne láthassák egymást. Csakugyan külön kamrákba zártak, s mindenik kamráján külön szellőző helye volt. Hasonlóképp a kápolna is ilyen kis kamrákra osztott fel; s a deszkázat ugy volt készítve, hogy a pap s a felügyelő láthaták őket, de ők egymást nem. Svégül, mikor a foglyot a börtön egyik részéből a másikba szállították, álarozott tottek képe.

Mindez hiába volt. Helyezz el két londoni tolvajt oly messze egymástól a mint csak lehet, egy roppant épületben, mégis egymásra fognak találni, soh' sem tudjuk hogyan. Egy sok tapasztalatú öreg felügyelő azt mondá, hogy megszagolják egymást. Maga a kápolnában való külön rekesztés és esztől adott nekik arra, hogy egymással értekezzenek. Mikor a gerendát kivették, érdekes volt azt megtekinteni: annyi mindenféle főlírás volt rajta, mint akár egy egyiptomi síron. Mégis annyiban jó volt ez a rendszer, hogy elejét vette az egymást elrontó társalgásnak, de ezental nem terjedt hatása.

Akkor újra tervelni kezdtek, hogy mit találjanak már ki. Ha mindeniknek külön folyosót adtak, ez költséges és sok bajjal jár. Valaki azt indítványozta, hogy legyen egy közös folyosójuk, a hol a napi sétát elvégezzék, de azt nem kell megengedni nekik, hogy egymással beszéljenek, vagy jelekkél értekezzenek. Emlékszem rá, hogy félünk, mikor először próbálták a tervet. Azt hittük, hivatalunk rendkívül veszélyes fog lenni, hogy majd a foglyok folytonosan lázadásban lesznek, s megkísérítik felügyelőik megölését. Mégis mikor megpróbáltuk a dolgot, ez nem történt.

Később, hogy ha venne az ember száz szabad britt polgárt, a kik nem követtek el semmi kifogás alá esőt, s ezeket egy körülkorított téren elhelyezné, hogy ott sétáljanak, mindenik lát látnya a másiktól, három vagy négy fegyvertelen ember felügyelethez: az első dolog, a mit a szabad brittek tennének, hogy a felügyelőt félre tennék az utból, akármi lenne is annak a következtetése. S kiált, hogy a foglyok ezt nem tévők, s o körülmény elég világosan felelt mind azon argumentumokra, melyek felhozhatók a mellett, hogy az emberi természet törvényei szerint ugy fognak cselekedni. Ha valamelyik kísérletet tön is egyik-másik tisztviselő megtagadása, a többi foglyok rendszeren oltalmazták ezt. A foglyok korántsem támaszkodnak egymásra annyira, mint más emberek. Rendkívül rosz közelről az egyesített cselekvésnek. Még olyan betöréseknél is, melyeket társaságban visznek véghez, nem valamely közös terv szerint jártak el, hanem a lát bizonyos neme alatt cselekednek, mely észközi azt, hogy néha ugy követik egymást mint a juhok. Szóval gyakran tapasztaltam, hogy ha a gonosztevők tetteit azon indokok szerint próbálja az ember kimagyarázni, melyek működnek más emberekben, nagyon téved. Például, általában számíthatunk rá, hogy bármely ember az igazságot fogja mondani nekünk, ha semmi érdeke nincs a hazudásban. Elhiszszük a londoni rendőrnél, mikor megmutatja az utat valami helyhez, vagy egy vidéki paraszt fiúnak, ha megmondja egy falunak a nevét. Azonban a foglyok közt igen hamar megtanuljuk, hogy ők az igazmondást a kihágás egy nemének veszik. Elfogadtott elvük nekik, hogy az élet mindenféle dolgában a hazugság legjobb politika.

Általában, az egész eljárásnál, többet adjunk a fegyveremre, mint az erős falakra. Mi most már ké-

pesek vagyunk parancsolni nekik, a nélkül, hogy erőszakos vagy kényszerítő eszközökhöz kellene folyamodnunk. Szerintem rosz politika észrevétetni a foglyokkal, hogy fél az ember tőlük, azon féltelmes eszközök által, a melyeket rendszerben tartásukra alkalmaznak. Azt kell velük éreztetni, hogy láthatatlan és nem hallható hatalmak által vannak környezve, s ezek ellenében minden ellenállásuk haszontalan.

Szólván a foglyok általános szelidségéről és bánhatóságáról, s arról, hogy minő könnyű őket rendszerben tartani, meg kell jegyeznem, hogy nem mindnyája ilyen. Akad közöttük rendetlenkedő is s azok aztán, kik ily értelemben roszak, rendszeren igen roszak. Gyakran egy ilyen képes egy egész fogházat parázson tartani. Az ilyen fajta nép örökös gaztett és örökös ellenkezés, ordítva, káromkodva, az edényeket és ablakokat összetörve, ruházatát tépve, rugdalva és veszekedve. Ha egy ilyen akad néha a férfiak közt, az valóságos veszedelem az egész intézetre nézve. Azonban minden nagyobb női fogházban rendszer szűzülék van belőlük. Hogy miért közösségesebb ez az asszonyok, mint a férfiak közt, annak egyik oka talán az, mivel a nők idegesebb alkataúak, mint a férfiak, s a másik, hogy ők egészben véve, kevésbé észlelyesek és önzők, és sokkal ingerlékenyebbek, mint a férfi, a ki nem igen csinál bolondot, ha semmi haszna nincs benne.

A fogházban előforduló kellemetlenségek közt egyik legnagyobb és legelkomorítóbb, mikor valamelyik foglyot kivégzi magát. Ez rettenetes izgatottságot támaszt a többiek közt, s nagyobb helyen rendszeren kettő-három követi apéldát, mintha valami boszorkányság volna rajtuk. De ez egy szerszmind a felügyelőket is komorakká és izgatottakká teszi, s mintegy félnek a börtönbe benyitni, nem tudva, hogy mit fognak ott látni. Különösen kellemetlen az emberre nézve az éjjeli örködés alatt, mikor egyedül sétál, s megijed minden szokatlan zajtól, a mit hall. Az öngyilkosság rendszeren akasztás által történik, s ha egyszer valamelyik erre el van határozva, rendkívül nehéz meggátolni benne. Asszonyok ritkán teszik ezt, s hogy miért, talán ismerjük az okát. Annyi bizonyos, hogy soha sem lelkiismeret-mardosásból végzik ki magukat. Nemcsak azért, mivel igen kevés valószínűség van benne, hogy egy bűnös lelkiismeret által háborgatott ember önmaga siettetné megölését alkotója előtt: hanem különösen azért, mivel a lelkiismeret-mardosásból igen kevés van a fogházakban. Az a mi még legjobban ilyenforma, rendszeren némi elkedvetlenedés, s bosszúság azon, hogy rajta vesztett. Az öngyilkosságot náluk rendszeren bizonyos lázas izgatottság idézi elő, a *delirium tremens* állapotában. Nem annyira az elteltéknél, mint a vizsgálat alatt levők közt szokott előfordulni, kiket feligazt sorsuk bizonytalansága. Egészen bámulásra méltó, hogy minő hatással van rájuk a bizonyosság. Látja őket az ember napról-napra lázban, izgatottan, a nélkül, hogy képesek volnának egy falatot enni — s ha egyszer az ítélet eldőlt, még ha halál is az, visszanyerik természetes állapotukat és étvágyukat.

Sokat tudnék még mondani, ha idő és hely volna rá. Itt még csak egy szót. Tudom, hogy sok értelmes és nemes szívű ember, ki valamikor azt gondolta, hogy ő képes lesz a világot egyszerre jóvá tenni, keserű csalódáson ment keresztül, mikor terveit valószínű megpróbálta. És mégis, én azt hiszem, hogy egy vagy másik, de haladunk. Ha nem tudjuk is megjavítani a vén tolvajt, a mint nem vagyunk képesek fehérre mosni a szerezcent, mégis a fogház nem szolgál neki többé akademiául, a hol az ifjabb nemzedéket a társadalom rontására tanítsa. Sokan kinevetik egy jó karban tartott fogház tisztaságát és rendjét, de ezek a dolgok nem szolgálhatnak fényezés-képen a foglyokra nézve; ha ők maguk olyanokká válnának, megszűnnének gonosztevők lenni. S utóljára is, akárhogy mint, de az bizonyos, hogy a vétek meglehetősen megfogyott ez országban, különösen az utolsó husz év alatt; és a mi több, én ezt még csak nem is sajnálom, jóllehet eddig az adott kenyeret.

Angolból

Baráth Ferencz.

Utazás a holdba.

(Folytatás.)

III. A cambridgei csillagda véleménye.

Barbicanen azonban teljes alaposítással akart nagy szörű vállalatához fogni. E czélból első dolga volt, a választmányával egyetértőleg a cambridgei (Massachusetts állam) csillagda csillagászai-

nak véleményét kikérni a terv csillagászati oldalát s kivihetőségét illetőleg. E csillagda a legnevezetesebb az Egyesült-Államokban; a leghíresebb tudósok vannak az egyetemen; itt van azon hatalmas távcső, mely az Andromeda ködfoltját földalra s a Sirius holdját Clarke-kel fölfedeztette. A csillagda igazgatója a következő tanúságos választ adta Barbicanének kérdésközlőködéire:

„Önök, folyó hó 6-kán kelt stb. stb.
„A föltett kérdések a következők:
1-ör Lehetséges-e löveget küldeni a holdba?
2-ör Mily távolságra van, legpontosabban, a hold a földtől?

3-ör Mennyi időtartam kell, hogy az elegendő kezdősebességgel ellátott löveg a holdba érjen; s következőleg: mely időpontban kell azt kilőni, hogy a holdat bizonyos meghatározott helyen találja?

4-ör. Mely időpontban leend a hold a legkedvezőbb helyzetben arra, hogy a löveg hozzájuthasson?

5-ör. Az ég mely pontjára kell szegyezni a löveget vető ágyú irányzóját?

6-ör. Az ég mely pontján álland a hold a löveg elindulása percében?

Az első kérdésre: *lehetséges-e löveget küldeni a holdba?* Igen is, lehetséges, ha képesek leszünk a löveget kellő kezdő sebességgel ruházni föl, és pedig, hogy az első másodperczenben 12,000 yardot haladjon. Ki van számítva, hogy e sebesség elegendő. A mint a test a földtől távozik, súlya, azaz: a föld vonzásának ereje, távolságának négyzet arányában kisebbedik, vagyis: háromszoros távolban kilencszerte kisebb lesz. Következőleg a löveg súlya gyorsan fog kisebbedni, és teljesen megsemmisül azon perczenben, midőn a hold vonzása egysúlyba jó a földével, a mi útjának 1/3-adrésznél fog bekövetkezni. E perczen a löveg mit sem nyom a földre nézve, s azontúl a hold vonzása folytán fog a holdra lehullani. A kísérlet elméleti lehetősége tehát teljesen meg van állapítva — és csupán a lövés erejétől függ.

A második kérdésre: A hold nem körülutban jár a föld körül, hanem kissé hosszukás ellipszben, melynek egyik gyújtójában van a föld; ennél fogva a hold majd közelebb, majd távolabb van a földtől. Legnagyobb és legkisebb távolsága között pedig elég jelentékeny különbség van, ugy hogy azt számításban kívül hagyni nem szabad. Legnagyobb távolsága (vagy röviden: *földtávolság*) ugyanis 99,640 mfd. (*lieu*, 4000 méterrel, tehát a mi geogr. mérföldünk szerint mintegy 50,000 mfd.); míg a legkisebb távol (az ugynevezett *földközelség*) csak 88,010 mfd.; s így a különbség 11,630 mfd., a mi az egész távolság több, mint egy kilencededé teszi. A számítás alapjául a legkisebb távol vevendő.

A harmadik kérdésre: Ha a golyó mindvégig a 12,000 yardnyi kezdő sebességét tartaná, melylyel az első másodperczenben bir, mindössze kilenc óra kivántatnék az egész hold-útján. De mivel a kezdő sebesség folytonosan és fokozatosan kisebbedik, pontos kiszámítás szerint háromszáz-ezer másodperc, azaz: nyolczvanhárom óra és husz elsőperc kellend neki, hogy azon ponthoz érjen, hol a hold a földhöz néhezkedés (vagy vonzás) egysúlyt tart egymáshoz; és e pontból még ötvenezer másodpercig, vagyis 13 óra, 53 perc, és husz másod perc alatt fog a holdba leesni. E szerint 97 óra, 13 perc és 20 másodperczen kellend a löveget előbb kilőni, mintsem a hold az ég azon pontjára érne, melyre az ágyú irányozva leend.

A negyedik kérdésre: A főnebb mondottak szerint oly idő pontot kell kiválasztani, midőn a hold a legkisebb távolságban áll s egyzersmind épen a zeniten megy át, a mi a löveg útját szintén egy földsgárgány távolsággal kevesebbitendi, azaz: közel 1800 mfd. De ha a hold földközelségben minden hónapban átmegy is, nem épen akkor áll am a zeniten mindig. Mindkét említett föltétl találkozása csak nagy időközökben történik. El kell tehát várni, mikor a hold épen földközelségben a zeniten megy át. Szerencsét esetleg, hogy nem kell rá soká várni, mert a jövő év december 4-dikén e két föltétel összetalálkozik; a hold éjféltkor, épen földközelségben (azaz: a földtől legkisebb távolságban) leend, épen akkor, midőn egyzersmind az ég zenitén (fejük fölötti délvonalán) halad át.

Az ötödik kérdésre: Elfogadván a főnebbi megállapodásokat, az ágyut épen azon helynek, a hol fölláttva lesz, a zenitjére kellend szegyezni, olyképp, hogy a löveg útja épen függélyes legyen a vízfeletti láthatárra, s így a löveg is gyorsabban győzend a föld vonzásának hatását. Hogy azonban a hold valamely földi pontnak épen zenit-

jébe juthasson, azon pontnak nem szabad a föld egyenlítőjétől távolabb lennie (vagy geográfiai szélessége nagyobb nem lehet), mint a mennyi a hold emelkedése, azaz: 28°; és így az ágyut, az északi vagy déli szélesség 28°-án mindenestre belül kellend fölláttatni. E határon kívül az ágyutnak hajlított irányban kellene kiszegoztetnie, a mi ártana a kísérlet sikerének.

A hatodik kérdésre: Azon perczen, midőn a löveg az ágyuból kilövetik, a hold, mely naponként 13° 10' 35"-et halad az égen, négyezer ennyi távolban kellend, hogy álljon a zenit-ponttól, azaz: 51° 42' 20"-nyire, a mennyit t. i. a holdba érkezésre főnebb kiszámított idő alatt haladand. De mivel számításba kell venni azon elhajlás is, a mit a földforgása okozand az útban levő lövegnek, s mivel addig, míg a holdba érne, hat földsgárgányt teend el elhajlás, a mi a földterületéhez mérve mintegy 11°-ot tesz azon, ezt is az előbbihez kell még adni, s így a hold, a lövés percében, kerekcsúszással hatvanhárom foknyira álland a zenitnél.

Ine a cambridgei csillagda igazgatóságának feleletei, az „Ágyu-klub” részéről hozzáintézett kérdésekre.

Összevonva:

1-ször. Az ágyut valahol az északi szélesség 28°-a és déli szélesség 28°-ai közt kellend fölláttatni.

2-ször. Azon helynek épen zenitjére kell szegyezni.

3-ször. A lövegnek az első másodperczenben 12,000 yard sebességgel kell adni.

4-szer. A jövő év december 1-ején, 11 óra előtt 13 percczel és 20 másodpercczel kell kilőni.

5-ször. Kilövetése után negyednapra, pontban éjféltkor fog a holdba érkezni, azon perczen, mikor az épen a zeniten halad át.

Az „Ágyu-klub” tagjai tehát haladéktalanul kezdjék meg az előkészületeket, miket ily nagy vállalat kíván; mert ha a jövő év decz. 4-dikét elszalasztanák, a földközelség és zenit hasonló helyzetben a holdat csak 18 év és 11 nap múlva találadják is.

Aláírva: Belfast J. M. a cambridgei csillagda igazgatója.

IV. A választmány dolgozik.

Azon percztől fogva, a mint a tudományos level az északamerikai lapokban és szemlékben közöltetett, az érdeklődés mind nagyobb és általánosabb lön az ágyu-klub vállalatára iránt. Általában a közfgyelem a holdra fordult. A tudományos közönyök felhasználják az alkalmat, népszerű ismertetőket közölni mindarról, mit a tudomány eddigelő a holdról tisztába hozott. Miképen számították ki a hold távolságát a földtől, *parallaxis*-a, azaz: azon szöglet által, mely a holdnál képződik, ha a földtengely két végéről (a föld két ellentéző pontjáról) egyszerre vonunk két egyenes vonalt a hold középpontjához. Miképp forog a hold egyszerre saját tengelye és a föld köré, és e két mozgás mint esik tökéletesen egy időre össze, minek folytán a holdnak mindig csak ugyanazon egy oldala van a földfelé, a másik pedig attól örökké elfordulva; s miképp származnak a hold változó negyedei a szerint, a mint a nap, a föld felé fordult holdfelület egészen, vagy részben, vagy épen nem világítja meg. Mindezt és sok egyebet, mit az olvasó bármely népszerű csillagászati könyvben megtalál, száz ismétlésben olvashatta az amerikai publikum az ágyu-klub vállalat alkalmából, s egy hírlapíróval sem maradhatott többé tudatlanságban a hold felől s az azt illető elemi, sőt bizonyos főik tudományos ismeretekről.

Barbican ezredesnek s társainak annál komolyabban kelle most már a dologhoz látniok, minél jobban fel volt iránta költve a gyűelem s ősigája a várakozás.

Első teendő volt a löveg alakja, anyagi, nagysága, szerkezete iránt megállapodni. Golyó legyen-e, vagy hosszukás, hegyes alak? vas, ólom, vagy más érozvegyület? stb. stb.

Maston J. T. kért szót. A golyó mellett nyilatkozott nagy lelkesüléssel festően e tökélyos alak elövenyt, melyek a teremtet is arra hívták, hogy az égi testeket gömbökké alkossa. Előtte a golyó-löveg az emberi ész és kéz legtökélyes teremtménye, mely, ha gyorsaságban nem ér is az égi testekkel, a fényvel és villanyossággal, de jelképe s személyesítője a földi sebességnek. „Vegyünk — kiálta föl, — egy szerény huszonégy fontost! Bár nyolczszázszereztől lassabban mozog, mint a villanyosság s hatvanhatszorta las-

sabban, mint föld a napkörüli útjában, mindazáltal felülmúlja, az ágyuból kilövetésekor, a hang sebességét (s a ki hallotta az ágyu hangját, azt az a golyó már meg nem érheti), kétszáz singet halad egy másodperc alatt; hat kis mérföldet egy perc, 360-at egy óra, 8640-et egy nap alatt, tehát annyit, mint a földnek egy egyenlítői pontja, a tengely körüli forgásában, s egy év alatt 3,155,760 mfdot! E szerint 11 nap alatt a holdba érne tizenkét év alatt a napha, s 360 év alatt a Neptunba, naprendszerünk végpontjára. Lám mire képes egy szerény huszonégy fontos golyó! Hát még, ha meghátszoroznók sebességét, s másodpercenként egy geogr. mérföldnyit sebességgel löknök tova! A mi pedig épen nem lehetetlen! A f felségs golyó! dicső löveg! Remélem, hogy oda fenn azon tisztelettel fogadtatnál, mely a föld követét megilleti!”

Az ágyugolyó e dythirambját lelkesült hurrah-k s punch-üritgetések követték. De komolyan kelle a kérdést vitatás alá venni. A földat ez volt: 12,000 yardnyi kezdő sebességet adni egy lövegnek. A bizottság egyik tagja, Morgan tábornok, ki a háboruban a figyelő választmány tagja volt, felszólított, adja elő az eddig e-ért legnagyobb sebességeket.

Rodman Columbiá-já (igy nevezték az amerikaiak a rendkívül nagy sárgu vetágyukat), melylyel a Hamilton erődön, New-York mellett tettek kísérletet, egy fél-tonna súlyú golyót 6 tengeri mérföldre vetett, és pedig 800 yardnyi sebességgel (másodpercenként) — oly eredmény, melyet Armstrong és Palliser (Angliában) soha sem értek el.

Ez volt az eddig elért legnagyobb sebesség. Ezt azonban meg kell tizenötszörözni. Erről később: a löpor-kérdésről. Most a golyó nagyságára kelle a figyelmet fordítani. Barbican elnök akkorán akarta azt, hogy ne csak a holdlakók (ha vannak) figyelmét felkeltse közelségével, hanem, hogy a földről is szemmel lehessen kísérni — ha nem is egész útját, legalább annak utolsó részét, midőn t. i. a holdba érkezik. Az optikai műszerek (távcsők) jelen tökélye mellett, midőn 6000-szer nagyított teleszkópjaink is vannak, a holdat 16 kis-mérföldnyit közelségre bírjuk hozni (azaz: ugy megnagyítva látjuk, mintha csak annyira volna tőlünk). Ily távolban pedig egy hatvan lábnyi átmérőjű tárgy igen jól észrevehető. Hatvan láb átmérő azonban igen nagy volna. De lehet segíteni a dolgon az által, hogy a távcsőt igen magas helyi tetetjére állítva föl, ezáltal a földi légkörnyű sűrűsége nem akadályozván a hold fényét, az sokkal világosabbnak tűnne föl, s így jóval kisebb tárgyi is látható volna fölülétén. Ezáltal ugyanazon teleszkóppal 48 ezerszeres nagyítást, vagy a holdnak 5 mérföldnyire közelségét lehetne elérni, mikor a tárgyaknak csak kilenc láb átmérőjűeknek kell lenniök, hogy elég jól láthatók legyenek.

„Lövegünk tehát 9 lábnyi lesz. Kilenc láb átmérőjű golyó! Hallatlan eddig, bár súlyos lövegekről olvasunk. Konstantinápoly ostrománál (1543). II. Mahomet, 1900 fontos kőgolyókkal lövettet a falakra. Máltában pedig, a sz. Elm erődön volt egy sugárágyu, mely 2500 fontos lövegeket küldözött az ostromló törököknek. Végre XI. Lajos alatt egy mozsár, bár csak 500 fontos bombát, de a Bastille faláról, egész Charentonig vetett! Armstrong és a Rodman Columbiá-já is csak 500 fontos vagy féltonnas bombákat küldöznek, de ha a súly kevesebb, annál nagyobb a lőtávol. Mi azonban, a tudomány haladásá segélyével, megtízszerezzük a Mahomet és Málta ágyulövegeinek súlyát, s egyzersmind Armstrongékat sebességét is!”

Mindezt Barbican mondta, ki, ugy látszik, az ágyu történelmében szintoly jártas volt, mint elméletében.

Természetes, hogy kilenc láb átmérőjű golyót tömörnek önteni képtelenség lett volna, óriási súlya miatt; üresnek kellett öntetnie, de meg kellett előbb határoznai anyagát és falai vastagságát. A rendszeren használt arany szerint egy kilenc láb átmérőjű bomba falainak két láb vastagságnak kellene lenni; de így is nagyon súlyos volna; elég lesz oly vastagságot adni falainak, hogy a gáz nyomásának ellenállhasson; kérdés tehát mily vastag lehet egy vasból öntendő s az adott nagyságu golyó fala, ha — a mi ezúlszer — nem szabad 20,000 fontnál súlyosabbnak lennie.

Maston, a bizottság gyors és ügyesen számító matematikusa, pár perc alatt megfejté, hogy ily feltételek mellett a bomba fala csak 2 hüvelyknyi vastagságu lehetne.

Kövés, igen kevés; nagyon gyöngye volna a löpor irtóztos nyomásának s lökéseknek ellen állani. Tehát más, könnyebb éreztet kell venni, nem

vasat. A réz is igen súlyos, Barbican az aluminiomot hozta javaslatba, ez ujón föltalált fém, mely fehér mint az ezüst, változhatlan mint az arany, tartós mint a vas, önthető mint a réz s könnyű mint az üveg. Kezdetben igen drága volt; fontja először 1500 frankba jött; azután 150 frankba szállott. Most 9 dollárba, vagyis 48 frank és 75 centimo-ba kerül. A társak aggodtak, hogy így is nagyon drága lesz; mert huszezer font ára, csak az anyag, közel egy millió frankra jó. Hol veszik o sok pénzt, csak a golyó anyagára? mikor azon kívül még mennyi s mily költségek vannak! Barbican csak mosolygott. Azon ne aggódjunk, mondá. A milliók csak ugy fognak özleni!

Tehát az alak: gömb, a nagyság: kilencz láb átmérő, 1 láb vastag fallal, az anyag: aluminiom, a súly: 20,000 font. — E megállapodások után a választmány első ülése elégtelen oszlott el.

A közönségre oda ki nagy hatást tett e megállapodás híre, a mint a lapokban mindjárt közöltetett. Sok ember hitetlenül rázta fejét. Kilencz lábnyi, 20,000 font súlyú golyó! milyen ágyu kell ahhoz! — Épen e kérdés eldöntése képezte a bizottság második ülésének tárgyát. (Folyt. köv.)

Egyveleg.

△ (Az orosz birodalom) haladásának mind több és több jeleivel találkozunk az utóbbi évtizedek alatt az európai lapokban. Hogy iskolái állami költségén igen jól felszerelve, s bennök bőkezű fizetés által gyakran az európai legjobb tanárok megszerezve, működnek, azt már több orosz iskolából kikerült ifjakon tapasztaltuk. Most pedig legközelebb B. v. Cotta, freiburgi geologiai tanár Kelet-Ázsiában, az Altai-hegvek közt tett utazása alkalmából tudósít, hogy itt *Kolyan* város közelében egy nagyobb márvány és porfir-ára telepet bírván az orosz kormány, a munkások izlésének kiképezésére egy kitünő rajzmű-iskolát is állított föl ugyanott. Ha így halad jövőben is ez óriás birodalom, valóban aligha elég oka nincs miatta aggodni Európának.

— (Magyar nevű tengeri hajók.) Ha nincs is tengerünk, van néhány finnei hajó, mely a messze siktengeren magyar nevet hord bordáin. Ezek a következők: „Istók”, „Eötvös”, „Conte Széchenyi”, „Francesco Doak”, „Corvin”, „Antal”, „Attila”, „Kiss Ida” (fiúnevi volt kormányzó), „István főherceg”, „Urnányi” (volt finnei kormányzó), és „Teleki”. Egy magyar utazó ezeken kívül még látott az amerikai partokon egy gályát, melyet „Kossuth”-nak hívnak, s lőhetők hazánkba valamelyik angol vagy amerikai tisztelője tulajdonja.

— (Uj hátultöltő fegyver.) Mióta a hátultöltő fegyverek az eddigieket leszorították a térről s amazok háttartalán előnye a régiéket felett már néhány alkalmattal fényesen bebizonyult, azóta ez újabb fegyvereket folyvást tökéletesítik, s a célszerűnél célyszerűbb találmányok egymást gyorsan váltják. Újabban 25 év óta Svájcban Frauenfelden (Argau) tartózkodó hazánkfi, Zoller Antal, jeles fegyverész-találmánya okozott föltűnést a svájci szakértőknek. Egy svájci lap ezt írja róla: „Ezen Zoller féle fegyver minden eddigiek felett, rendkívül egyszerű szerkezettel, egybeokított szilárdságu által tűnik ki. Három mozdulat után tüzelési gyorsaság, valamint célbiztonságra nézve egyetlen egysíttű fegyver sem mulja fölül. Az egy egyetlen daraból áll és a cső, tisztítás alkalmával, egészen kiemelhető. Az egész szerkezet egyetlen csavarszeget nyugszik, mely — mint minden egyéb része — kovacsolt vasból van. Ezen tulajdonságokhoz járul még az, hogy mint jeles hadi fegyver hozathatik alkalmazásba, annyival is inkább, hogy a felfaláló tömeges megrendelés esetére darabját 50 frankért képes előállítani.” — Egyik igen nagy előnye a Zoller-féle fegyvernek még könnyűsége, mert az egész fegyver 8 és fél fontot nyom; továbbá hogy igen könnyen szétszedhető, ugy hogy a leggyakorlatlanabb ember is félóra alatt oktatás után képes egész szerkezetét teljesen ismerni. Közleblő próba is tetetett e fegyverrel, mely alkalommal meglepő eredményt tanusított; gyors tüzelésnél perczenként 15-öt képes löni, még jó célzattal is 10-et.

— (Büntényi statisztika Franciaországban.) A büntények száma 1867-ben a francia igazságügyi miniszter jelentése szerint 18-ezal multa fölül az 1866. számot. Az erkölcsiség ellen irányzott merényletek fogytak, s a mi a büntényeket illeti, ezeknek 1/10-része, vagyis 58 százaléka a vadászati és halászati törvények megsértéséből ered. A júry, mely 1866-ban 3676 esetben mondott ítéletet, az

1867-kik esztendőben 3694 büneset felett ítél, melyek közül 1704 eset személyek, és 1990 a vagyion ellen intéztetett. Egész Franciaországban 12 gonosztevő esik minden 100,000 lakosra. De e számarány természetesen nagyon változik departementről departementre. A Szajna departementekben esik minden 100,000 lakosra 35, a Bouche-du-Rhoneban 30, Corsika szigetben 24, Marne és Oiseban 21, Eure és Lozère 19, Var és Haut-Marne 18, és Gard 17 büneset. Az 1866-ki népszámlálás szerint Franciaország összes népessége 38,076,064 lélek, ezek közül 19,014,079 férfi és 19,352,985 nő. A 4607 bevándolt gonosztevő közül 1867-ben 3876, azaz: 84 százalék férfi, és 729, azaz: 16 százalék nő volt.

** *(Rabok statisztikája.)* Közelebből Londonban a kényszer-munkára ítelt fegyenczek száma 6920 volt. Ezek közül 73 élethossziglan, 115 tizenöt évtérre, 587 tíz évre és 15-nél kevesebbre, 4280 hét és 10-nél kevesebb évre, 209 hat évre, 1661 öt évre van elítélve. Az egészből 1582 először, 1176 másodsor, 1095 harmadsor, 863 negyedsor, 609 ötödször van büntetve, míg a többi 1595 még többször volt fogva. Az élethossziglan elítelt 73 közül 51 először van büntetve.

— *(Egy nevezetesség.)* A párisi állatkert a közlebbi napokban egy nevezetességgel szaporodott. Ez az ugynevezett simpány-majom vagy a gaboui erdei ember, melytől az emberi nemet is származtatják. Sajátságos egy állat, a kutyanál is

T Á R H Á Z.

A történelmi társulat közgyűlése május 30-án.

E gyűlés nem volt népes sem a tagok, sem a hallgatóság részéről, de annyira érdekes volt, hogy a jelen voltak nyeroségnek számíthatják az ott töltött időt.

Gr. Mikó Imre nyitotta meg az ülést, igazán emelkedett beszéddel, melyből, tér szűke miatt, csak részleteket közölhetünk.

„A történelem néma és logmegbizhatóbb tanácsadója a királyoknak” — mondja Livius; bizonyára az a népeknek is. Szép volt a nagy tiszteletben állott e tudomány ugy a régibb, mint az újabb korban. A görögnek, rómainak ragyogó története s nagy történetírói voltak, kik azt nyilvános helyeken, ifjak és vének, férfiak és nők sokasága előtt olvasták, szavalták, tanították. Az újabb kor sem hanyagolta el e tudományt, s ha formasság tekintetében talán nem vetélkedhetik is a klasszikus k-korral: mindenesetre foilmulja az szélesb körével, magasb népontjaival és mélyebb tartalmával.

„A gyönyörűzés, melyet a történetek olvasása a szívben felkelt, csak költészete a történelemnek; a valódi haszon: a kedélynek az erkölcsi szép és jó iránt fogékonyává válása, az emberi jogok és szabadság mindig nagyobb mérvben elismertetése, a népeknek a történeti nagy jellemek és példák általi oktatása, más szóval: azon szellemi és erkölcsi épülés, mit a lélek a történetek okainak, a nagy eszmék küzdelmének, a népek óhajai- és törekvéseinek tanulmányozásából, az emberi ész, ipar-ügyesség és közművelődés előhaladásából, vagy hanyatlásából merit. Ez ad annak erőt és becsét.

„Az önészelzés és tanulmányozás, a helyes politikai ut- és iránykeresés nehéz munkájában értelmes embernek semmi sincs oly biztos utmutató, mint lefolyt élete tapasztalásai; művelt népek semmi nem oly biztos tanácsadó, mint saját története.

„Ha valamely népre alkalmazható ez igazság, bizonyára igen reánk. A világtörténelem nagy folyam-árjában egy évezred óta változó szerencsével küzd a nemzet, melynek politikai elnevezése: magyar. Keletről, mint egy lávafolyam, mint dúló fergoteg nyugotnak tartva, egy világrész kelt fel ellene, melylyel hosszú élet-halál-harcot vívott, míg földet s hazát szerzett magának, s azt száz esztendőn s ezer veszély közt maig fenntartotta. Nem érték népet nagyobb csapások, mint minket, rokon nélküli fajt Európában: olykor mi kerestük a harcok tüzhelyét s vészét, majd az keresett fel minket; néha mi hasonlottunk meg egymás között, máskor szomszédainkat keverte velünk harciba boldog hazánk irigylése; egyszer szétdarabolták ennek földjét, máskor alkotmányunkat lomtárba, nemzeti ereklyéinket — a királyi koronát és palástot — muzeumba utasították . . . . És e hon mégis, mint már ezeréves magyar alkotás fennáll, megújult erőben s egy fejlődésképes jövő biztos kilátásával.

„Mint a föld központjának delejszerű ereje vonja magához a rajta lévő teremtmények s alkotások milliárdjait: ugy tartotta össze az ősi magyar alkotmány s a rokonság benső vonzalma és szűkségérzete a magyar fajt s vele szövetséges elemeket minden időben és orsváltozások között e tágas haza minden pontján.

„Valóban csodálatos ez a mi történetünk! A tatár egyik végétől a másikig dúlta fel hazánkat — őseink újból fölépítették; az Anjouktól félt a hadani magyar, hogy olaszszá tesszik — s im, ő tette királyait bölcseség és eszély által a legnemzetibb

lelkű és jellemű magyar királyokká; a török másfél századig nevezte Magyarországot török szanacságnak: ő eltávozott; a világ azt mondja róla: beteg, — mi még teljes életöröben élünk. VI. Károly és II. József Németországhoz számítottá hazánkat; a nem rég megszűnt rendszer alatt Erdély, Horvátország, temesi bánáság, Vojvodina mind megannyi tartománya volt az egységes birodalomnak. S ime, ma még sem boolvastott tartomány, nem három ország, nem két helytartóság, nem Vojvodina sem különálló Erdély e földterület, hanem mint egy, alkotmánya által összeforrott, egységes és osztatlan állam, ugy áll fenn e hon, ugy támadt fel sirjából Magyarország! . . .

„Magyarország története földnek és hazának, népének és királynak, koronájának és alkotmányának magyar voltát tanítja azoknak, kik az igazságra hallgatnak, s a történelem tanulságait figyelembe venni készek.

„Ismerem hazánk történetét s nemzetünk jellemét. E kettőn alapul azon mély meggyőződés, hogy Magyarország saját államegységét, a magyar politikai tényező-voltát és vezérszeropét az ujonnan alkotott alapon is, ugy egy, mint más irányban meg fogja tartani, s őt megillető befolyását eszély és összetartás által mind a birodalomban, mind kifelé biztosítani elég erős lesz. Magyarországnak és a magyar népnek, a velo egyéredkü testvérepekkel, mindenha kulturai és alkotmányos missiojuk volt kelet-észak felé, mit egy évezreden át teljesített, s azt ezután is teljesíteni fogja. Erre őt bő természetességű hona, alkotmánya, szabadságszerető népe, ennek a polgárisodás eszméi iránt való fogékonyága teljesen képessé teszi. Béke idején lesz közöttünk mindenha kisebb-nagyobb pártviszály, — ezt nemzeti geniuszunk s az alkotmányos szabadság hozza magával; de a vész perczében testvérekként fogunk egyesülni a haza, király és alkotmány védelmére. Azon zászlót, melyet Árpád népe a hármal halmon és négy folyam partjain kitűzött, mely alatt az alpári téren alkotmányt szerzett: számban és erőben meggyarapodott s érdekében összeforrott utódi nem fogják kezükből kivéetni engedni. Magyarországnak és a magyar koronának a magyar király és nép szent örökségének kell lenni addig, míg e földön magyar él . . .

„Közgyűlésünk meg van nyitva.”
Mint e hézagos közleményből is látszik, gr. Mikó nemcsak történész, de államférfi is egyszerű; valóban ő inkább az államférfiu számára történész. De diszünk és büszkeségünk mindkét téren.

Ezután Thaly Kálmán a titkár egy gonddal készített felolvasással számolt be a társaság évi működéséről, mely örömdetesen konstatálta az anyagi és szellemi emelkedést s méltó éljenzésekben részesült.

Utána Ipolyi Arnold olvasá fel emlékbeszédét Ráth Károly felett. Nemcsak baráti és meleg megemlékezés volt: Ipolyitól méltán vártunk többet ennél, s a mint vártuk, ez emlékbeszéd helyesen felfogott irodalmi méltatása volt a derék elhunytak. Menten a tulzásoktól, de leróva a kegyelet adóját; a jól kidolgozott beszéd elmondva Ipolyi ékes előadásával, lekötö a hallgatók figyelmét.

Végül b. Nyáry Albert olvasott értekezést e czim alatt: „Posthumus István, az utolsó Árpád király atyja.” B. Nyáry azáltal tűnt fel történelmeink között, hogy nemcsak fölkései az adatokat, de a földolgozáshoz is ért. Keze alól a holt adatok élő és jellemzetos kép gyanánt kerülnek elő.

E nagy figyelemmel hallgatott jeles értekezés után Horváth Mihály, a ki időközben votta át az elnöklést, az ülést bezárta.

értelmesebb, de egyszersmind rendkívül ragaszkodó. Alig képzelhetni, hogy mily vonzalommal viseltetik felügyelői iránt és mennyire szomorú és levert, ha magára hagyták. Faragua kapitány ajándékozta az állatkortnek. Elfogatása azonban nagy veszélylyel járt. Anyját, apját meg kellett ölni és Faragua kapitány nagy küzdelmek után csak akkor juthatott birtokába, miután már egy egész csoport ifjafyu majmot legyőzött.

** *(Az osztrák államadással)* utolsó kimutatása e napokban megjelent. — Teszen összesen nem kevesebb mint 2.691.067,316 frtot, mely összegnél mi magyarok csak a közös adósság rovata alatt vagyunk solidaritásban, s ez most mintegy 407 millió körül áll.

Királynékn ellenségei.

A bécsi „Uj Presse“ egy vezércikket közöl a császárné, a mi királynékn ellen, melyben a bécsiek abbéli panaszáinak adatok kifejezés, hogy miért mulat a császárné annyit Pesten és miért nem mulat inkább Bécsben.

A cikk érdekes, átveszszük belőle a következőket:

„Nem a monarchiai dogma miatt, hanem egyedül meggyőződéséből mondja a bécsi nép császárnéját, ma ugy, mint tizenöt év előtt az ország legszebb asszonyának. Csoda-e tehát, ha nyilvános ünnepélyeknél sajnosan tapasztalja, hogy férje oldalán a császárné nem jelenik meg? Pedig azt hiszi, hogy fejedelmesszonyát, midőn az országba jött, felülmulatellen szívelyes fogadtatásban részesíté s nem tudja, hogy azóta bármí alkalommal hidegüldést tanusított volna. Néhány év óta a császárné mintegy kerülni látszik a bécsi népet, míg a császári család többi tagjai gyakran érintkeznek vele; nem jelenik meg az általa különben kedvelt praterben; távol marad ünnepélyeitől, s végre az új operaház megnyitásán sem volt jelen: ez mintegy idegenkedés tűnik fel előtté.

„A birodalom fő- és székvárosa ebben mellőztetését látja. E nézet pedig szilárdul, mióta a császárné ismételve hosszabb ideig tartózkodott Magyarországnak. Ott, mint a hírlapokból értesülünk, gyakran mutatkozik a nép előtt, sőt ahelyeken, színházban s udvari ünnepélyeken, lovagorla vagy diszruhában. Az ellentétet mészó s hatása a bécsi nép loyális kedélyére a mellőztetés, sőt mi több: a méltatlan sértés érzete. Ugy tetszik, mintha az osztrák császárné különös előszeretettel volna magyar királyné.”

Ezután kijelenti a „Presse“, hogy midőn ez érzelmeknek a lapban kifejezést adott, csak a hozzá intézett felszólításoknak tett eleget, s reményli egyuttal, hogy a bécsi nép ragaszkodása nem fog ezután oly mostoha bánásmódban részesülni a fejedelmönő részéről, mint történt eddig.

Erre kevés megjegyzésünk van.

Hogy a „birodalom“ fő- és székvárosának polgárai minél gyakrabban ohajtanák a császárnét körükben látni, azt elhiszszük, de engedjék meg az érdemes urak Bécsben, a tisztoletet, melylyel ők oly igen kérkednek, mi ugy véljük leginkább nyilváníthatni, ha saját ohajításunkat és kívánságainkat készséggel rendeljük alá azon egyéneknek, kit kiválóan tisztolunk, különösen ha ez egyén — egy nő.

Ezen finom megjegyzést Csernátóny lapja, az „Ellenőr“ teszi. A „Pester Lloyd“ pedig következő magyarizátt adja ez ellenséges hangulatnak: „Ilyesmit — tendenciával terjesztetek fölülről, azon másod-harmad-rendű udvari körökből, melyeknek penészes traditiói, szabadalmait ő Felsőgeik gyakori magyarországi utazásai színtügy, mint királyné ő Felsége szívelyes modora és polgárius egyszerűsége mindenesetre megsemmisíté. De már ki is látott ilyent? Egy egyszerű, magyar paraszt-asszony a kis főhercegnő dajkájá, s mint ilyen, ott forgolódott az udvari komornák között; azután egy egyszerű magyar írótól vett ő Felsége társalgási órákat a magyar irodalomból, aztán . . . De ki tudná elszámolni azt a sok piczi és nagy dolgot, melyekben ő Felsége a királyné természetossága nyilvánul, s melyok megzavarják az udvari apró istenek számításait? Ezek hintik a konkolý, s terjesztetek oly véleményt a bécsi nép között ép arról, a mi felett minden szabad, érett népek ösztíntén örömdeni kellene. S akad egy nagy lap, mely az ilyféle irányzatú monde-mondákat még terjesztetni segíti!”

Melléklet a Vasárnapi Ujság 23-ik számához 1869. jun. 6.

Irodalom és művészet.

— *(A „Budapesti Szemle“)* e kitünően szerkesztett tudományos folyóiratunk ez évi folyamából eddigél két füzét jelent meg, az előbbiekhez méltó tartalommal s a szokott érdekességgel és változatossággal. Földismeí s földrajzi cikkek, az I. füzetben Sz. V.-től: „Egy évi szemle a legújabb utazások felett“; s a II. füzetben Hunfalvy Jánostól: „Japán és népe“, első közlemény. — Mindkét füzetben folytatatik Weninger Vincze érdekes és tanuságos cikke az állami számvitelről és az államháztartás ellenőrzéséről, melynek két első közleményét még a mult évi folyamában vettük volt. Különösen fontos kérdések nálunk, hol az államszámvitel s legfőbb ellenőrzés ügye még rendezésre vár s rendezése elsörendű szükség. Még egy nemzetgazdasági értekezést találunk az I. füzetben: „Az értékpapírok megsemmisítése kérdéséhez“, Lukács Antalót. Nevezetes társadalmi kérdéseket tárgyalnak: „A lelenczügy Európában“ és „A középoktatás Európában“, mindkettőből ezuttal az első közlemény. Minden hazafit mélyen érdekel azon jogtörténeti fejtegetés, melyet jeles történetbuvárunk Botka Tivadar közöl „A fiu-meí kérdésről, utolsó stadiumában“, s melyet Utószóval kísér a szerkesztő, Csengery, kiról tudva van, mily behatolag tanulmányozta a fiu-meí kérdést, történeti és közjogi szempontból. Ugyancsak Csengery ad két közleményt: „Adatok Szemere Bertalan életrajzához“, érdekesen ismerteteti az elhunyt jeles államférfi gyermek- s ifjúkori fejlődését, írva s politikussá léte okait és előkészületeit, majd szónoki jellemét stb. Különösen érdekes közlemény most, midőn Szemere Bertalan Naplója is megjelenőben van. Végre még az akademia és Kisfaludy-társaság üléseiről találunk közleményeket az I. füzetben. E sok oldalú és gazdag tartalom egyszerű fölémlítés, azt hisszük elég a kitünő folyóirat ajánlására. Elfizetési ára, mint tudva van, halotti évre (10 füzet) 10 ft., félévre 6 ft.

** *(A „Századok“)* irodalmunk e legértékesebb eroklyéjéről Blomstedt Oszkár finn tudós nagyobbserű (215 lapra terjedő) összehasonlító értekezést írt és adott ki Helsingforban. A munka, mely finn nyelven látott napvilágot, Hunfalvy Pál és Budenz József uraknak van ajánlva. Csak örömdetünk annak, hogy nyelvünkkel s irodalmi eroklyéinkkel, tölünk oly messze, ily behatolag foglalkoznak.

— *(Benedek Aladár)* „Legújabb költeményei“ nek ívtartói fölkeretnek, hogy az íveket jun. 12. beküldeni sziveskedjenek. A megrendelések Aigner Lajos könyvkereskedésbe küldendők (váczai-utca 18.). A kötet ára 1 ft., diszkótsében 2 ft.

** *(„Századok“)* A magyar történelmi társulat „Századok“ czimű közlönyének májusi füzeté megjelent következő tartalommal: Istvánffy munkája fordításairól, Nagy Ivántól. A turini kir. államlevéltár, magy. tört. szempontból, b. Nyáry Alberttől. Óskori maradványok a Duna-Tisza-közön, Gyárfás Istvántól. A bánásgok eredete és a bánok hatásköre, Kenézy Csátártól. Könyvismeretése, bírálatok Garády-tól, s a tárczában történelmi apróságok.

** *(„Hajnalka“)* czim alatt Sarkady István diszes kiállítású arckép-albumot adott ki, mely mintegy 150 jól talált arcképet tartalmaz; valamennyit jeles művészünk Marastoni József rajzolta köre. A könyvet a királyné ritka szép arcképe nyitja meg, s utána főhercegek, miniszterek, a főrendi és képviselőház tagjainak, orvosok, tudósok s más kitünőségeknak, valamint néhány lajtántuli nevezeteseb férfiak arcképei következnek, életrajzi adatokkal kísérva. Ez album rövid időn német szöveggel is meg fog jelenni. Magyar szövegű kész példányokat a kiadónál (Pest, mészáros-utca 6. sz.) lehet megrendelni; ára egy példánynak a kiállítás díszé szerint: 100 ft., 50 ft., 20 ft. és 10 ft. — Ugyancsak Sarkadynál a királyné és József főherceg arcképe chinai papíron külön is kapható, darabja 2 frtért.

† *(„Debreczen“)* czimű politikai lap indul meg július 1-én, természetesen Debreczenben és balközépi irányún. Oldás Károly fogja szerkesztetni; ára debreczenieknek félévre 6 frt, másutt lakóknak 7 frt.

† *(Odobosé Sándor)* romániai tudós fölkeré Szilágyi Ferencet, hogy a Hora-világról írt munkájának román-ra fordításába egyezzkék bele. Szilágyi ezt szívesen teszi, csupán arra figyelemzeteti az illetőt, hogy közelebből még új adatokkal fogja bővíteni említett munkáját.

Közüntézetek, egyletek.

** *(Magyar tud. akademia.)* Május 31-ikén nyelv- és széptudományi osztályülés, s egyszersmind összes ülése Kubinyi Agoston elnökele alatt. Az első és egyetlen felolvasást Ballagi Mór tartá, bemutatva Goldziher Ignác urnak „Az álom a régi hébereknél nyelvészetiileg magyarázva“ czimű értekezését. — Az álom szó kifejezésére a régi hébereknél a „chalam“ kifejezést találjuk, melyet az arab khalam szóval (kövérdni, zsirosodni) akarnak némelyek összeköttetésbe hozni, mivel alvás közben hízik az ember. Értekező tiltakozik az ily logikai deductio ellen, mely a sémi nyelvek természetével ellenkezik. Ő e kijelentéssel (chal) hozza azt rokonságba, mivel a hébereknél az álom jelentősége, annak magyarázata s isteni kijelentés gyanánti értelmezése folyvást nagy szerepet játszott. — Ezután a történelmi bizottság egy aegyptologiai pályázatra nézve a kitűzendő pályékérdést Hunfalvy János formulázása szerint bemutatta, ez elfogadtatott s megállapítottot. Szántén a történelmi bizottság, Nagy Iván véleményezése alapján melegen ajánlja az akademiának, kiadás végett, Szontágh Dániel művét Árveamegye levéltáiról. — Pártolással terjesztetik az igazgatótanács elé. A lissaboni követségől a közös külügyminiszterium útján újlag érkezett Magyar László felől egy értesítvény, mely újlag konstataja halálát, de hagyatékának megszerzésére nézve kevés reményt nyújt.

— *(A magyar tud. akademiához)* a gr. Nádasdy-féle alapítványból kitűzött 200 arany jutalomra két pályamunka (költői beszély) érkezett: I. Rumhilda. Jelige: „S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven. Midőn a fürj azt mondja: pityap-latty? Az azt teszi, hogy: kerülj az asszonyt!“ Petőfi. II. „Raskay Demeter, királyné pohárnokjának a magyar kereszties hadból való visszatérési kalandjai“, a jeligés levélén: ugyan-e czim.

** *(Kisfaludy-társaság.)* A máj. havi ülést 26. Gyulai Pál nyitotta meg „Őszi délután“ czimű rövid lyrai költeménye felolvasásával. Három éve már, hogy írta; azóta félretéve hever. — A hulló lombok, álmodó természet hanyatlását rajzolja, s áttér saját életére:

Elhanyaglik ifjuságunk,
Itt van az ősz nem soká,
Bár nem érzi boldogságunk,
Szívünk nem gondol reá.
Oh de elő észrevétlen
Lopva lépve, csendesen,
Már fehérik egy-egy fűtem,
Tied is fog kedvesem.

De ne búslj, akkor is lesz
A virágon enyhe zöld,
Meg-megcsendül egy édes nesz,
Fel-felvidul é s a föld.

Nyílik akkor is virágunk,
S a hervadó leveleken
Ott ragyog meleg sugárunk,
Örök fényed, szerelem!

Utána Toldy Ferencz elnök rövid szavakkal üdvözölte Szűcs Dániel, 1848-ban megválasztott tagot, ki azóta először jelenik meg a társaság ülésében. Minap egy lap megtámadta, miért nem lép ki a társaságból, ha működését abban akarja hagyni. Szűcs e támadásra azzal felel, hogy megjelenve a társaságban, egy tankölteményi modorban írott költői beszélyt olvas föl. Czime: „Az özevgy.“ Egy özevgy nő tépelődéseit festi, a ki gyermekei jövőjéről gondolkozik.

Harmadik felolvasó Greguss Agost volt, ki a „Torzkép“-ről írt tartalmas értekezését mutatta be. A folyó ügyekre kerülve a sor, a titkár jelenté, hogy idősb Emich Gusztáv 200 frtot hagyományozott a társulatnak. Szilágyi Sándor akad. tag néhány kézzírttal kedveskedik Pap Endrétől és Vahot Sándortól egy költeménnyel.

Rákossy Jenő benyújtja Shakespeare: „A hóg tetezik“ vigjátékának fordítását. Végül a gyűlés zárt ülésé alakulva: a társaság gazdasági viszonyai vétetek vizsgálat alá. Megemlítjük ez adatokból, hogy a társaság alapítóje jelenleg 38,018 frtot, évi budgotje 1800—2000 frtot tesz. Valóban kevés, hogy a társaság feladatához méltóan előmozdithassa vele céljait!

Egyház és iskola.

† *(A kath. közgyűlésre)* a választások már megindultak; de nem igen vagyunk még tájékozva irántok. Az ügyet melegen felkarolt kath. kép-

viselők s más tekintélyes férfiak tudvalevőleg emlékiratot intéztek a primáshoz a választási szabályzat ügyében; ad acta tetették-e vagy figyelembe vétették? arról semmit sem tudhatni, hanem olvasunk egészen sok már megválasztott képviselőről különféle vidékekről. Csak a fővárosban nincs még semmi nyoma valamely mozgalomnak ez ügyben. — A vidéki megválasztottak közt van: Deák Ferencz, gr. Cziráki János, gr. Apponyi György, Bujanovics Sándor, Zichy Antal, Szőgyényi László, Hertelendy stb. Akadtak azonban oly községek is, melyek sajnálattal kijelenték, hogy nem választanak, mert a választási szabályzat módosítását óhajtják.

** *(Haulik György)* volt zágrábi érsek temetése sajátóság vitára adott alkalmat. Zágrábi lapok felszólaltak a miatt, hogy a temetés nem ment oly fénynyel véghez, mint az elhunyt méltósága megkívánta volna, s ez ellen most a káptalan által választott két végrendeleti végrehajto kanonok nyilatkozik, hivatkozva a boldogultnak végrendeletére, mely szerint temetési szertartásnál minden felesleges pompa és fény kerültessek. Ezért nem vonatták be a kápolna falait bársonnyal, hanem csak egyszerűen, tisztességesen; száz meg száz gyertyát nem gyújtottak, mert a coremoniale episcoporum csak a ravatal négy szegletén enged négy fáklát gyujtani, hol is 12 fontos gyertyák gyujtattak. Az elhunyt szolgaszélményezte nem terheltetett a ravatal mellett éjjel-nappali térde-léssel, mert ez észszerűen nem követelhető, így a kispapok és kanonokok is e helyett 4—5 mért olvastak naponkint stb., s így a zágrábi község nyugodt lehot, hogy a temetés az elhunyt akaratához képest ment véghez.

Ipar, gazdaság, kereskede.

** *(Egy amerikai eke Erdélyben.)* Trauschenfels Emil, orsz. képviselő, egyik Amerikából visszatért, magyar emigránsnál a Solin-féle amerikai eke kitünő voltáról, czélszerű constructiojáról meggyőződve, Nyugat-Amerika jövai ekegyarából egy hasonlót hozatott, s azt a bárczásági Újváros (Neustadt) község bírájának, Porr Andrásnak küldé ajándékba. Az eke átadása egész ünnepélyly ment véghez, nagyszámu brassói polgárság jelenlétében. Myss Ede brassói orvostudor, mint az ajándékozó megbízottja, ünnepélyes beszéd mellett adá át Porr Andrásnak, e kitünő falusi gazdának az ekét. A derék házigazdánál egybegyűlt száz atyafiak rögtön megpróbálták e kitünő ekét. A sikerült próbát vig lakoma követte.

** *(Uj vállalatok.)* A kereskedelmi minisztortól alapszabályaik végmegeerősítését nyerték: az aszói takarékpénztár; a Temesvárott alakult dél-magyarországi gőzmalom társaság és a temesvári Fischhoff-féle szesz- és olajgyár.

** *(Mosó-intézet.)* Buda-Pesten egy részvény társaság van alakulóban, melynek célja egy gőz-ruhamosó-izetző felállítás. Az alapítóke 150 ezer forint. A részvényekrei aláírások a Frankó-hungárián banknál jövő hóban fognak megnyitvatni, igen kedvező feltételek mellett, mennyiben a szokásos cautióval együtt alig 30 frtot kell befizetni, hogy valaki részvényes lehessen.

** *(A földművelési miniszter)* egy rendeletet szerint az e havi pesti országos vásár alkalmával, uralkodó marhavész miatt, csupán a fogyasztásra szánt vágómarha fog ide behajthatatni.

** *(Beküldetett.)* Az „Anker“ élet-és járadék biztosító társaság üzleti kimutatása 1869. ápríl hórl. A beérkezett ajánlatokból elfogadtatott és elintéztetett 913 darab 1.286,168 frtnyi összegben. A díjbevételek tettek e hóban 207,009 frt 13 krt. Fízetett a társaság halál-esetre 26,250 frt 14 krt. És így kitünik, hogy 1869. január 1-től fogva a meg kötött biztosítás 3110 ajánlásra 3.912,480 frt tökélt képvisel, a díjbevételek pedig 718,529 frt. 49 kr-ra rugnak, s a kifizetett halál-esetek 125,371 frt. 39 krt tesznek ki.

Közlekedés.

† *(Az első erdélyi (arad-fehérvári) vasut)* a napokban tartotta közgyűlést gr. Chotek elnökele alatt. A jelentésből kitünik, hogy az összes építési költség 23 millió forint; a forgalom pedig annyira emelkedik, hogy a január hótl e hó végéig 47%—kal növekedett. A társaság bír 21 gőzmozdonyt, 64 személy- 531 teherkocsit és 33 hó tisztító ekét.

(A közlekedési minisztérium) részéről Kovács László és társainak engedély adatott, a párkányi Dunaparttól Nána, Léva, Sz. Benedek Ujbánya felé lövönatú vasutat építeni Berterezbányáig, szárnyvonalal Nánától az államvaspálya esztergom-nánai állomásaig; az engedély 50 évre szól.

Balesetek, elemi csapások.

(Roppant vihar) volt a múlt hét első napjaiban Temesvár környékén. Az ottani lakosok nem emlékeznek az elemek ehez hasonló irtóztató csatájára. A villám Temesvár háza közé többször lecsapott, de emberéletet csak egyet oltott ki, még pedig oly különös módon, hogy a szerencsétlent egészen összehozták. A kár alig felszámítható: épületek szétronlottak; a mezők termése leverve hever.

(Földrendés.) Máj. 27. éjféli Békés-Csabán erős földrengés volt. A képek, konyhadények, egy a bolti állványokon levő tárgyak lehulltak. Egy ház összeomlott, igen sokan a kémények lehulltak, a falak pedig a legtöbbnél összerendeztek.

Mi újság?

(A képviselőházban) esütöttökön fejeztetett be az általános választási vita. Szerdán Pulszky és Tisza Kálmán tartottak zárbeszédet, és két miniszter, Andrássy és Lónyay felvilágosító beszédet. Csütörtökön beszélt Simonffy Ernő, neki válaszul megint gr. Andrássy, Miletics-Szvetozár nem volt jelen. A többségi javaslatra 255-ön szavaztak; ellene 142-en. Összesen csak valami 27 képviselő volt távol.

(Az újonnan rendezett legfőbb bíróságok első ülése.) A jun. 1-jén életbe lépett új polgári pörrendtartás értelmében szervezett magyar kir. ítélő-tábla, legfőbb ítélőszék (hétszemélyes-tábla) és semmisítő szék jun. 1-én d. e. tartá megnyitó ülést, melyben a bírák az esküt letették. Ez ünnepélyen Horváth Bold. igazságügyminiszter is jelen volt.

(József főherceg honvédpáncsok) jun. 1-jén kibocsátá az első napiparancsot a magyar honvédséghez, melyben tudatja, hogy „e napon a magyar kir. honvédség központi tanosztálya megnyílt, s ezzel le van téve alapköve azon intézménynek, mely, Isten úgy akarván, rövid időn életre lép, és a honvédségnek a trón és haza védelmére szolgál.”

(A Felső) a tűzvész által elpusztult n.-bányai rom. kath. templom tornyának felépítésére 200 frtot adományozott.

(Királyné és Felső) megrendelt egy példányt Türr azon kis munkájából, melyet a szomszédos világot veszített Blána Szilárd volt honvédtiszt javára adott ki. E példányért 6 Felső 50 ft. küldetett. Ugyan e művecskéből a miniszterelnök kétezer, a belügyminiszter pedig ezeret vett meg s ki fogják osztani.

(Szemere Miklós) örök fiatal kedélyű költőnk pár hét óta a fővárosban mulat, hova hosszabb idő óta barátai látogatására jött, kik őt minél tovább ohajtának körültekintő megfigyelni. Közlekedés az akadémia és a Kisfaludy-társaság üléseiben is megjelent, mindkettőnek tagja lévén. Barátai szétszórva megjelent költeményei összedűszére s kiadására sürgetik. — Valóban, midőn annyi gyarló verselő ad ki kötetet kötet után, a nagy közönség ez érdemes veterán eszme- és szellemű költeményeinek teljes gyűjteményét kétszeres elismeréssel fogná fogadni. Ohajtjuk, hogy engedjen barátai s tisztelői ohajtásának valahára!

(Nyés Balint) máj. 30-án a kisújszállási díszes ref. egyházközség lelkészévé választott meg. A derék fiatal lelkész olvasóink lapunkban közölt számos sikerült költeménye után is jól ismerik.

(Az aradi vérmézéről) ezeket írja az „Alföld.” „Azon hely, hol vértanúink bitón adták ki lelküket, a szigmondházi határban van, s az aradi vártól az országuton menve a két nagy fahíd között

egy kis kőből épült víz-áteresztő létezik, ettől, mintegy négy ölnyre megy egy barázda kelet-délnek, hol a vár felé egy 63 ölnyi feltérleten gyep-tér van; itt volt a kivégzés, még most is ott nyoma a bitófáról levett vértanúk részére szánt közös sírnak, de a kegyelet nem engedé, hogy egy is oda temetessék, valamint azt sem, hogy azon hely egészen eltöröltesék az emlékből, mert a jelenlegi birtokosnő a tért felosztó mérnök figyelmétvonva a hely szentségére a vesztőtér hancsokkal körülgyeztetett, sőt a barázda mentén, egy ölnyi szélességet hagytatott az odazárandokolni akarók számára. — Ezen tért a haszonbérlo glóváci németajku atyáinaknak meg volt tiltva felszántani, sőt, hogy miert tilos az nekik, a haszonbérletet köztük kijelölő mérnök érthetően meg is magyarázta, s kegyeleti kötelességül szívkre kötötte azon tért gyepnek tartani, — mit meg is tartottak, mert úgy a rét, mint a sír helyén a gyep megvan. — Megmentett tehát a kegyelet e helye a birtokosnő által, kinek férje a börtönt szenvedett a haza iránti kötelesség teljesítéséért s a haza iránti kegyeleti kötelesség által már régen készen van egy kő, melyet nemskára fel fognak állítani.

(Az újépület iránt) régebben folyó tárgyalások szorosan befejeztettek. A m. földhitelintézet, az angol-hungarian és az építkezési bank átvései és berházakká alakítja a nagyterjedelmű épületet, s helyette megfelelő kaszárnyát épít a városban kívül a Tükör-tó közelében. Egy egész új városrészrel fog Pest gazdagodni az újépület helyén.

(Időjárásunk) rendkívüli változandóságáról tanusodik az, hogy a budai hegyek közt 24 óra alatt a hőmérséklet 32 fokról 8 fokra süllyedt alá.

(A városi leány-árvaház javára) Deák Ferencz arczképe árusításból eddig 10,000 ft. gyűlt. Ez összegből 1000 ft. kihasítván, egy ágyának alapítványi tőkét képezi, mely „Deák-ágy” nevet fog viselni.

(A közös hadügyminiszter) közelebb felhívást fog közzéadni, hogy azon katonatisztek, kik a katonai iskolákban előszabott tárgyakat magyar nyelven tanítani hivatva érzik magukat, kellő bizonyítványokkal felszerelve jelentkezzenek a miniszteriumnál. Hasonlóképp felhívtnak erre a cseh és német tisztak is.

(Az államrendőrség szervezése) ügyében miként a „P. L.” értesít, Ribáry József miniszteri tanácsos és Thaisz főkapitány június közepén Londonba utaznak, ott az angol rendőrséget 6 héti fogják tanulmányozni, hogy így szerzett tapasztalásait a magyar rendőrség szervezésével értékesíthessék.

(Rablóbanda) Baranyában a hogy hátán félmes módon fölütötte magát Pinter rablóbandája. Létezését azzal jelezte, hogy Hertelenden régi boszúból gyilkosságot követett el egy köztisztelőben állott ottani polgár ellen. Mint a „P. L.” értesít, menhelye Pécsen van, s a megyébeni zaklatások elől ide menekülnek. Azt is beszélnek, hogy a lopott és rablott tárgyakat oda szökték hozni eladás végett.

(Ercsinél) három ember ladikázott pünköszt napján a Dunán. A malomok körül az egyik belekapaszkodott a malom oldalába, a másik kettő ezalatt pajzanságból-e, roz szándékából-e, nem tudni, eltaszította a ladikot s a szegény ember ott maradt a malom oldalán függve élet és halál közt, derékig a hideg vízben. Így függött majd egy negyed óráig, míg jött a magyar gőzhajóársaság „Esztergom” nevű gőzöse és kapitánya megszabadította a kellemetlen helyzetből. A parton összesodult népség e roz tréfa okozóin elégtételt vett és jól eldöngötte őket.

(Az első honvédszázad) a pesti tanosztály század részére egy helybeli cézénél elkészült s mintául fog szolgálni a többi 120 zászlónak. A kik látták, mondják, hogy igen csinos és nemzetis; s a

magyar nemzeti színekre osztott mezőkön 6 Felsőge nevének kezdőbetűi, a magyar korona országainak czimerei stb. láthatók.

(Sorshuzás.) Az 1864. évi sorjegyek jun. 1-én húzásánál Bőcsben, a következő számok a főnyerők: 2275 sorozat 38 szám az első nyermény, ugyanazon sorozat 26 száma nyerte a 25,000 frtot, a 1451 sor. 25 sz. 15,000 frtot, 1901 sor. 62 sz. 10,000 frtot; kihuztak még a következő sorozatok: 407, 2396, 3272, 3945.

Nemzeti színház.

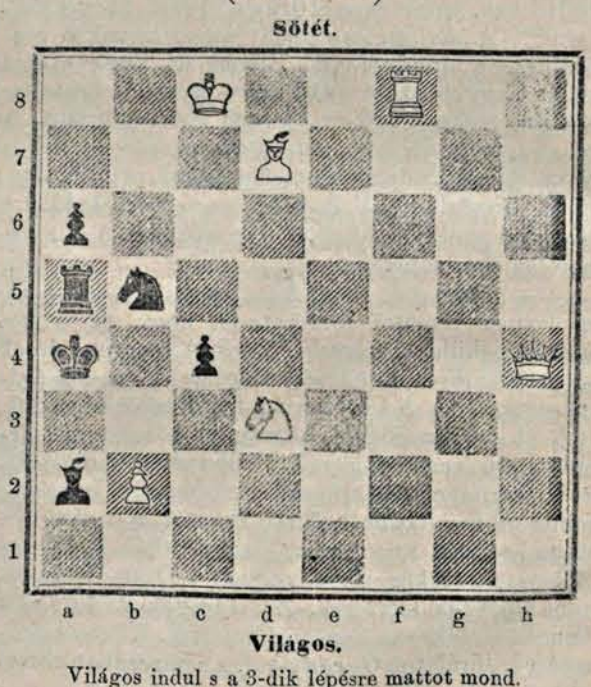
Péntek, május 28. XXIV-ik olasz operai előadás. „Rigoletto.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi. Szombat, május 29. XXV-ik olasz operai előadás. „Hugenották.” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer. Vasárnap, május 30. Először: „Tudós nők.” Vigjáték 5 felv. Irta Molière, fordította Arany László. Hétfő, május 31. XXVI-ik és utolsó olasz operai előadás: „Rigoletto.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi. Kedd, június 1. „Tudós nők.” Vigjáték 5 felv. Irta: Molière, ford. Arany László. Szerda, jun. 2. „Egy szegény ifjú története.” Szinmű 5 felv. Irta Feuille, ford. Feleki és Hegedűs. Csütörtök, jun. 3. „Hungadi László.” Eredeti opera 4 felv. Zenéjét szerz. Erkel Ferencz.

Szerkesztői mondanivaló.

— Baja, K. F. Az eszme, hogy a honvédség béke idején nagyobb részben közhasznú munkatételre s jelesen erdő ültetésre használtsék fel, azért nem kivitő, mert a honvédségnek csak keretelt lesznek folytonos szolgálatban, a nagyobb rész pedig, a rövid ideig tartó gyakorlatok idejéig kiveve, otthon saját dolgaiat folytatja. — Turkevi, S. I. A reclamatiók között az illetővel, ki a méltó követelésnek eleget tenni ígérkezett. — Leh. L. I. A küldeményt vetjük. — A lo szepeszetű szempontból, igen kevés érdeket tartalmaz, s semmi olyat, ami mindenképpen tudna. — Zerenyi. Költeménye türes érdekel, melyből tartalmaz s valódi érzés nélkül. — Hus Bandi sem sikerültebb az előbbieknél. A hexameterekben írt elegiából nem kérünk.

SAKKJÁTÉK.

497-dik sz. f. — Blumenthal Oskártól (Berlinben.)

A 492-dik számú feladvány megfejtése. (König Antalól, Prágában.)

Világos. Sötét.
1. Bc5-c1 . . . . . Kd6-d6
2. Bc1-c2 . . . . . Bd8-d6
3. Bc7-c5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulop József. — Miskolcon: Czenthe József. — Órádváron: Kling Iván. — Londonban: Gorgias Viktor. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Jászkevény: Galambos István. — Harasztiban: gr. Festetics Bencz. — A pesti sakk-kör.

Mellett: Előfizetési felhívás a „Nefelejts” 1869. második felv. folyamára.

TARTALOM.

Dr. Arányi Lajos (arckép). — Dalnoktársaimhoz. — Magyarország geographiai helyzete (vége). — A krassómezei oláhokról (képpel). — Képek Gheeből (képpel). — A gonosztevékről (vége). — Utazás a holdba (folyt.). — Egyveleg. — Tarház. A történelmi társulat közgyűlése május 30-án. — Királynék ellenségei. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölő szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Teljes egészség.

Számtalan bizonyítványok tanúsítják, hogy Canvin párisi gyógyszerész üzletes növényladacaival oly erővel bírnak, mely a közönséges gyógyszereket messze túlhaladja, s hogy azok minden más gyógyszernél nagyobb kegyben állnak a közönség előtt.

Kétségekbe lehetne vonni ezen ladacsok gyógyszerét, melyet az alább nevezett betegségekben tanúsított, ha nem volna az meg erősítve magasallásán és részrehajlatlan férfiak levelei által.

Ezen ladacsok által gyógyított betegségek a következők: Szorulás, májbetegségek, rheumatismus, vizekőrség, gyomorhajok, fejfájás, hányásra való hajlam, emésztetlenség, bélgyálmak, melyek a telenségtől származnak, felfúvadások, étvágyhiány s mindazon szenvedések, melyek a tisztulást követik.

Midőn a vért tisztítják, helyreállítják az organismust, s meggyógyítanak oly betegségeket, melyek különben nehezen vagy éppen nem gyógyíthatóknak tartattak, minők: a nehéz hallás, gyenge látás, idegbajok és idegizgatottság, máj- és ágyékfájdalmak, közhvény, valamint számos más bajok, melyek a szervgyengeségből származnak.

Egy doboz ára 1 ft. Főraktár: Magyarország és mellékterületek részére Pesten TÖRÖK JOZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7. szám.

J. P. CAUVIN, 515 (3-6) gyógyszerész Párisban.

Pályázat.

Nagybánya sz. kir. bányaváros közgyűléseinek f. évi 1860. k. sz. a. kelt határozata folytán a városnál üresedésbe jött 1-8 sz. szőlősi állomásra, melylyel 100 ft. o. é. évi fizetés jár, ezennel pályázatot nyitattik.

Ezen állomás elnyeréséért folyamodni kívánók felhívtnak: hogy sajátkezűleg írt, korukat s nyelvismeretüket igazolják, különösen a szőlőszőlő képzettségük s gyakorlati képességükről szóló, eredeti vagy hitelesített bizonyítványokkal szabadszerzően felszerelt folyamodványukat folyó évi június 30-ig e város közgyűléséhez nyújtsák be.

Kiadta: Kutyovszky Kálmán, főjegyző. 539 (2-3)

Gubóbevéáltás.

A nagycezenki filanda a legmagasabb áron vált be selyem-gubókat. 535 (2-2)

Birtok bérbe-adás.

Bereghelygyében fekvő 4300 hold részeit szántó, részeit kaszáló és erdei legelőből álló birtok minden órában bérbe adandó. — A birtoknak jó talaja és sikk fekvése van; — 800 hold kitünően álló vetéssel, — a környékbeli lakosság nagyajku, és a munkák kézelegendő mennyiségben, és mérsékelt áron mellett kapható. — Jövő évben magán a birtokon vasúti állomás nyitattik. — Bővebb értesítést ad Szenasy Karoly ügyvéd Pesten, kecskeméti-utca 13-dik szám alatt. 547 (1-2)

Gazdasághoz tartozó cikkekbeni kereskedelem.

Paraffin-kocsikenőcsöt, gépolajat, moderateur-lámpa és istállóba való olajat, Milly- és paraffin-gyertyát, petroleumot, kék gálizkövet, veres és fekete kátrányt, szurkot, gabnászakokat stb. cikkekot.

Leszállított gyári áron kaphatók. Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek. 537 (2-3)

Singer Henrik

kereskedésben! Pest, váciút 58. sz. a. Balassa-féle ház közelében.

Az angol eredeti kiadásból már 200 ezer példány kelt el és eddigél 8 nyelvre van fordítva.

A szerző saját kiadásában megjelent és Pesten az EGGENBERGER-féle könyvkereskedésben, valamint minden más könyvtárban is kapható:

A nemzőképeség és időelőtti csökkenésének okai

valamint oktatások annak tökéletes visszaállítására.

Mindazoknak ajánlv, kik mértékelen kicsapongás, titkos bűnök és ragály követkeményében szenvednek.

Azonkívül oktatások a házasság céljairól és kötelességeiről, valamint gyógyeljárás a köztisztelti képtelenség és terméketlenség körül.

Irta CURTIS J. L., gyakorló orvos Londonban.

Néhány ábrával.

Ára vászonba kötve 1 ft. Postán bérmentesen küldve 1 ft 10 kr. Curtis könyvét „A nemzőképeség,” öregnek és fiatalnak kelene bírnia. Ez egy kitünően írt orvosi munka, mely azon szomorú betegségek gyógykezeléséről szól, melyek már annyi számos életbajosságot tetek tönkre.

Hirdetmény.

Jutalmazott cséplő-gépek.

Alulírt különös figyelmébe ajánlv a t. cz. földbirtokosok és gadaközönségnek az 1866-ik évben jutalmazott, s azóta még jobban elcsészüléstett cséplő-gépek, hajtóműveit, szorostalt, írtó és kanyaró-gépeit, Sack-féle rajol-ekett (14) nyi mélységre szántó vízmozdások, hez igen egyszerű és darabonkint csak 36 ft. árával lezárultat stb. értesíti egyszerű mind a tisztelt közönséget, hogy gépgyára felküzdött azon helyzetre, miszerint gőzerővel működése folytán, valamint a legzsimosabb új gazdasági gépek megrendelését, úgy azok javítását a legrövidebb idő alatt, és legcélszerűbben eszközölheti. Magyarzított ábrákkal ellátott árjegyzék bérmentesen küldetik meg.

Stádel Karoly. gépgyárnok Győrött, városház-utca 389. sz. alatt. 529 (3-3)

Csak 10 résztvevő.

Mégis 50 sorsjegy.

Programja

az újonnan alakított sorsjegytársulatnak

30 darab mailandi sorsjegyre.

Több érdemes egyén által felhívtnak egy újabb sorsjegytársulat alakítására, 50 darab mailandi sorsjegyet tíz részvényes számára állítottam össze 10 havi részletre tesre 3/4 ft. havonként, e sorsjegyeknek évenként 4 húzásuk van, u. m.:

Június 16.			Deczember 16.		
1 nyeremény	...	fk. 100,000	1 nyeremény	...	fk. 50,000
1 "	...	" 1,000	1 "	...	" 1,000
1 "	...	" 500	1 "	...	" 500
5 " à fk. 100	...	" 500	5 " à fk. 100	...	" 500
10 " " 50	...	" 500	10 " " 50	...	" 500
18 " " 20	...	" 360	18 " " 20	...	" 360
464 " " 10	...	" 4,640	464 " " 10	...	" 4,640
500 nyeremény	...	fk. 107,500	500 nyeremény	...	fk. 57,000

500 nyeremény

500 nyeremény

melyek egyszer bizonyosan ki kell, hogy huzva legyenek.

Az első részletfizetés bélyeggel együtt 10 ft., melynek lofizetése után minden résztvevő társulatit ívét, melyben a sorsjegyek sorozata és számai bevezetvők, kézhez kapja, 10 hó múlva a társulat megszűnik, és minden résztvevő 5 darab sorsjegyet kap tulajdonul.

Videki megrendelések a legtávolabb vidékekről, az első részlet bérmentes beküldése után pontosan teljesítenek, és az illető posta-feladási vevények az illető félnek elismervényül szolgálnak.

König Zsigmond

váltóirodája Győrött, fehérvári-utca.

534 (2-3)

HETI-NAPTÁR.															
Hónap- és hetinap	Katholikus és protestans naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p			H o l d								
				hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.						
Május			Május (6)	Sivan R.	f.	p.	ó.	p.	ó.	p.	ó.	p.			
6 Vasár	C 3 Norbert	C 2 Pálka	25 E 5 Ján. feje	27	75	42	4	8	7	49	31	25 regg.	3 31		
7 Hétfő	Róbert	Pulcheria	26 Kárpus	28	76	39	4	7	7	50	43	55	2 52	4 36	
8 Kedd	Médard püsp.	Medárd	27 Therapius	29	77	37	4	7	7	50	56	38	3 23	5 41	
9 Szerda	Felician vért.	Első	28 Nicetas	30 Roschod.	78	34	4	6	7	51	59	57	4	0	6 46
10 Csüt.	Margit kir.	● Margit	29 Áldoz. esőt.	1 Thamus	79	31	4	6	7	51	83	5	4	1	7 51
11 Pént.	Barnabás ap.	● Barnabás	30 Izák barát	2	80	29	4	6	7	52	96	40	5	32	8 52
12 Szom.	Johanna	Tóbiás	31 Hermias	3 S. Korah	81	26	4	6	7	53	110	26	6	31	9 47
Holl változások. ● Ujhold 10-én 5 óra 8 perczok reggel.															

Hold változásai. ● Újhold 10-én 5 óra 8 perccel reggel.

Nyári idény
1869.**Homburgi fürdő**Nyári idény
1869.**M. Frankfurt mellett.**

A **homburgi források gyógyereje** mindazon betegségekben érvényesíti nagyszerű hatását, melyek a gyomor és altest háborgatott működéséből képződnek, a szervekre jótékony ingert gyakorolnak s a megrongált czirkulációt tevékenyen teszik, s az emésztő képességet rendezik; mirigy s altesti idült bajokban különösen a **máj és lép, sárgaság s közsvényre** nézve csodaszzerű hatást gyakorolnak, s olymennyi betegségekben is, melyek az idegrendszer túlfeszített izgatóságából származnak, a homburgi ásványvizek használata felette nagy hatással bírnak.

A **fürdőházban** nemcsak egyszerű édesfürdők, hanem orosz-gőzfürdők, valamint sós- és tífenyű-fürdők, anyalug, korpa, kén- és fürdő-száppan hozzáadásával vagy a nélkül — szolgáltatnak.

Idült bőrbajok ellen, néhány év óta kitűnő eredménnyel szappannal vegyített ásványkátrány-fürdők is alkalmaztatnak.

A már évek hosszúsorán át fenálló hidegvíz-gyógyintézet, (a pünkösdi kútnál) a t. cz. közönség számára úgy mint ezelőtt, úgy most is nyitva áll. Ezenkívül oly betegek, kik a hidegvíz gyógymodort rendszeren használni akarják, azok dr. Hitzel ural, ki kizárólag a hidegvíz-gyógyintézet vezetésével van megbízva, — mint az intézetben, mint saját lakásán naponként értekezhetnek.

Savó, a svájci Alpensemen-ből, (Appenzell kantonban) kecsketejéből kettős elválasztás által készítették, s reggel a forrásoknál a szükségeslethez képest vagy magában, vagy vegyítve különönmű ásványvizekkel — szolgáltatnak. A nagyszerű **társalgási ház**, egész éven át nyitva áll; magában foglal pompásan díszített helyiségeket, ezek közt egy nagyszerű bál- s hangverseny-terem, egy étkező- s kitűnő szellőztetű biliárd-terem, több iktelen disztett játszó-termek, kávé és dohányzó szoba.

A nagyszerű **olvasó-kabinét** a t. cz. közönség számára minden díj nélkül folyvást nyitva áll, ellátva: a legolvasottabb német, francia, angol, orosz, lengyel és holland politikai és szépirodalmi lapokkal, a pompás éterem, melyben étlap szerint lehet étkezni, a gyönyörű szép asphaltnak erkélyre vezet; a konyha a hírneves Chevet-re van bízva Párisból. A gyógy-zenekar, mely 40 kitűnő tagot számlál, naponként háromszor u. m. reggel a forrásoknál, délután a kert zene-pavillonában s este a bálteremben játszik.

Augusztus 7-től szeptember végeig az idő, ismét a kedvelt olasz opera által fog betölteni a hírneves Orsini karmester vezetése alatt, melyre az ünnepekt primadonna **Patti Adeline** van ujjalg megnyerve, hasonlóképp **Nicolini, Agnesi, Verger** stb. kitűnő énekesek.

A t. cz. közönség mindezekon kívül, egy, itt még soha nem létezett mulatsággal fog meglepetni; — ugyanis a párisi palais-royal színház, szükségké vált javítások miatt rögtön bezáratván, e színház tagjai egyidőre szabadságot tarttak, mi közben a gyógyintézet igazgatása nem mulasztá el e kitűnő és 38 személyből álló társaságot megnyerni és 10 előadásra — mely július 3-tól augusztus 3-ig tart — szerződött. E művészek előadásai, mint tudva van, igen szépségesek s kedélyesek, s mit sem fognak mulasztani, hogy a t. cz. közönség tetszésnyilvánításait, kiérdemeljék.

A homburgi fürdő, a rajna és bajor-osztrák vasúthálózat bevégzett építésével, Európa kellő közepén fekszik. Bécsből 24, Berlinből 15, Párisból 16, Londonból 24, Brüsszel és Amsterdamból 12 óra alatt érünk oda, (közvetlen vasúti összeköttetés levén Homburgik). Frankfurt és Homburg közt naponként 18 vonat tartja fenn (ide s oda) a közlekedést, — utolsó menet 11 órakor — s a vendégeket fél óra alatt szállítja, mely által alkalom nyújtatik Frankfurt nevezetességeit, színház, hangverseny s más egyéb esti mulatságokat meglátogatni.

544 (1—10)

Hatodik kiadás
(magyar nyelven harmadik).**A nemi élet
titkai s veszélyei.**

Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjaival. 546 (2—12)

Függelékkel a bujakói ragályzástól és Dr. Rodet, lyoni orvos

ragályelleni legbiztosabb óv-szeréről.

A férfi és női ivarszerek bonczantai ábráival. Ára: 1 ujforint.

Postán megküldve 10 krral több utánvéttel 40 krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő cím alatt:

Dr. Eiber V. P.

Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

A t. cz. magyar királyi honvédtiszt uraknak ajánlja magát

CSAK IMRE

katonai, polgári s papi öltöny készítő.

ki már az eddig kinevezett honvédtiszt urak nagyobb részének öltönyeit készíteni oly szerencsés volt. 548 (1—3)

Boltja: zöldség-utca 7. sz.

Mindennemű**takarópapiros**
(Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

544 (1—10)

Végeladás.

Mintán a házon, melyben árutáram van, közelebb építkezések kezdetnek meg,

végeladást nyitok

mindennemű divatcikkekkel, ugymint: mindennemű popelin, lustres, mohair, pólis, barége, percaline, batist, jaconas, mousselinból stb. — Továbbá long-schawlok, nagykendők, kész joppok és paletokból

tetemesen leszállított áron.

Ajánlom továbbá valódi angol waterproofomat eső-köpenyekre.

KÁNYA JÓZSEF.

József-tér 10. sz. a.

528 (3—6)

175.000 ft. ezüst vagy aranyban

nyerendő az állam által felállított és biztosított

nagy pénznyeremény sorshuzásban,

további főnyeremények:

105,000; 70,000; 35,000; 21,000; 17,500; 14,000; 6000 ft. stb.

A **2.432.500 ft.** egyleti pénzéből álló egész tőke, mely a betevők által hozatik össze és szétosztás után ismét azok birtokában jut vissza. Havonként egy húzás. Az első húzás már **folyo hó 10- és 11-en** veszi kezdetét. Egy egész sorsjegy ára **7 ft.**, fél sorsjegy **3 ft. 50 kr.**, negyed sorsjegy **1 ft. 75 kr.** A nyeremények a fentebbi pénzben az illető résztvevőknek mindenhoá elküldetnek. Minthogy ezen sorsjegyek után — mint előre látható — a keresettség igen nagy leand, tisztelettel kérjük a megrendeléseket idejében megtenni, és csakis közvetlen az ezen eredeti sorsjegyek eladásával megbízott nagykereskedőhöz intézni. A pénzösszegek ausztriai bankjegyek vagy levlémarkokban is beküldhetők. Hivatalos játék-tervek valamint sorshuzási lajstromok ingyért adatnak ki.

Grünebaum Móricz

Hamburgban.

A fentebbi sorsjátéknál egyedül csak nyeremények huzatnak ki, s egy kihuzott sorsjegy sem nyer 18 ezüst forintnál kevesebbet.

Kérjük, hogy ezen eredeti sorsjegyek semmiféle igérvényekkel (Promessen) vagy részvénytapirokkal össze ne tévesztessenek. 541 (2—3)

24-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábozott petit sor vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígtatásnál csak 7 krba számítandik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasensteint és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígtatás után 30 krajczár.

Szathmári Király Ádám, Rákóczi bujdosó társa.

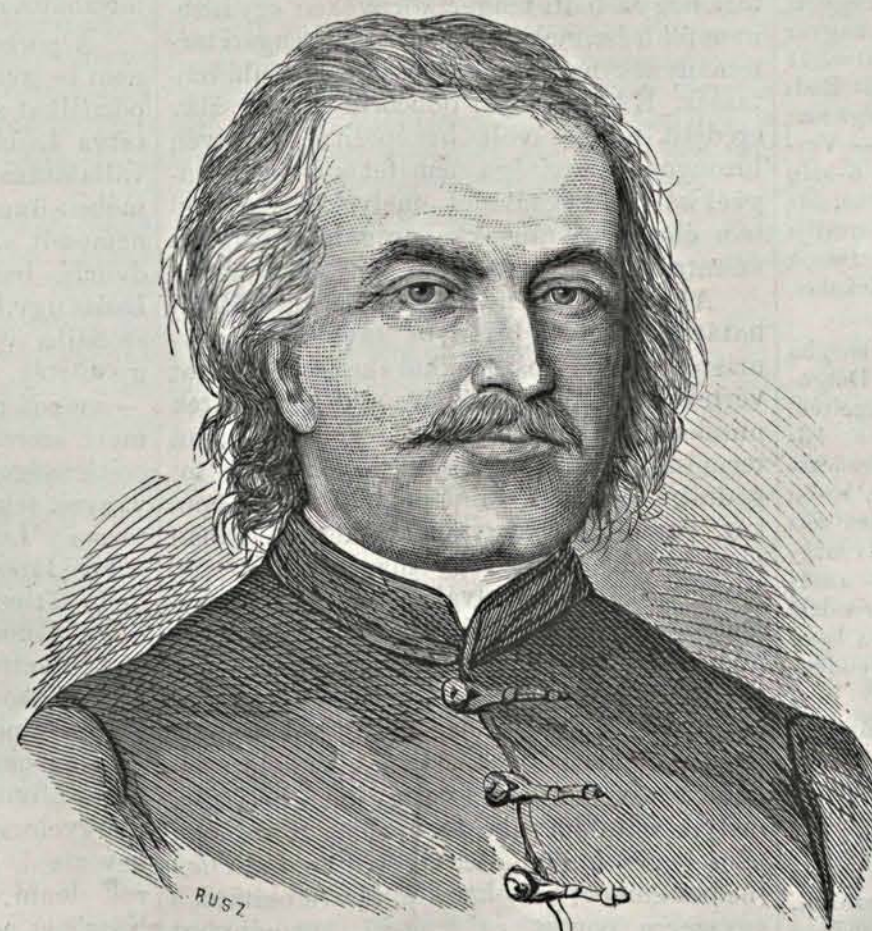
(1692—1752.)

E nemes alkutú homlok, e nyílt, szelíd, értelmes tekintetű arc s a mult század egyik legműveltebb magyarjé: a bujdosó Rákóczi Ferenc fejedelem oldalánál növekedett, ország-világ látott Szathmári Király Ádámé, a ki egyszersmind magyar író.

A Szathmári Király-család ma is egyik legelőkelőbb nemzetsége Borsodvármegyének, s buzgó református, mint a XVI-ik század közepe óta mindig. Eredetileg azonban székely származásu, — Zsigmond király adó czímeres levelét, harci érdemekért; ősei közé számítja Király György váradi főkapitányt, ki Várad bástyáján 1595-ben esett el, s Király Albert szintén híres hadvezért, Báthori Zsigmond, majd Rudolf szolgálatában. A „Szathmári“ előnevet ez az Albert kapta, Rudolftól adományozott szathmári birtokával, s a család ma inkább ezen elő-, mint tulajdonképi nevén ismeretes. Király nevüket alkalmasint a gömöri Királyi helységtől vették, melyet a régebbi időkben századokig bírtak. E helységet még Ádámunk atyja Szathmáry (másképp: Szakmáry) Miklós is bírta, ki azonban rendesen nem ott, hanem Borsodban: Nyomáron vagy Boldván tartá lakását, melyek ma is utódaié. E Szathmáry Miklós egyike volt ama kurucz ezredeseknek, kik 1711 tavaszán Károlyi Sándorral a szathmári békét aláírták. Miklós, mint elégedetlen kálvinista magyar, úgy látszik, mindjárt a Rákóczi-háború kezdetén fegyvert fogott; 1705-ben lovas százados, ugyanezen év vége felé őrnagy, 1706-ban alezredes, 1708-ban pedig már ezredes volt s 1709 április haváig gr. Csáky Mihály tábornoknak, majd ez időtől kezdve Szent-Pétery Imre brigadérosnak borsodi huszárezredét vezénylé, s Bercsényinek — értelmes és tevékeny voltárát — nem kis mérvű kőgyével dícsékedhetett.

Fia, Ádám — mint Miklós a családi öreg bibliába bejegyzé — 1692. július 9-kén született Nyomáron; anyja Óvári és Liptó-Szent-Miklósi Pongrácz Borbála volt. Gondos neveltetését szülei és különösen szerető nagy-atyja Szathmári Király János felügyelete alatt kapta, a kinél gyermek-korában Királyiban lakott s a szomszéd tornályai falusi iskolát látogatta.

Majd, 11-dik évébe fordúlván, tovább képeztetés, különösen a latin nyelv megtanulása végett 1703. január havában a kassai — akkoriban híres — kollégiumba vitte őt gondviselő öreg-apja. —

SZATHMÁRI KIRÁLY ÁDÁM.

Meggid folytatta a serdülő Ádám tanulói pályáját Kassán? bizonyosan nem tudjuk; azonban valószínűleg 1707 vagy 1708-ig, a midőn őt, atyja kértére, Rákóczi fejedelem udvarába fölvetto a nemes apródok közé, — a mi az ily ifjak 15—16-ik évében szokott volt történni. Így alkalmasint egy esztendőben került az udvarhoz apród pajtásával s későbbi bujdosó társával, a híres Mikes

Kelemenel, ki viszont a kolozsvári kollégiumból vétetett föl Rákóczi által (1707.) nagybátyja gr. Mikos Mihály ajánlatára. Mind a ketten a ritka nemes lelkű, lovagias szellemű és nagy-műveltségű fejedelem zemei előtt nevelkedtek, a ki udvari ifjairól édes atyailag gondoskodott, s tudományokban, nyelvekben, diplomatiában, hadászatban, szépirásban, rajzban, vívásban avatott mesterek — leginkább francziák — által képezette őket. De legtöbbet, s azonfölül szív- és lélek-nemességet, jóasgot és rendszereteket magától a nagy Rákócziól tanultak az ifjak, kinek dicső szellemét, a ki közülök fel tudta fogni, — az imádásig szerette és ragaszkodott hozzá.

Igy a korán fejlődött, szép elméjű, kedves ifjú is: Szathmári Király Ádám, — ki e lelki tulajdonokon kívül megnyerő külsejével: dalaás termettel, aranszöke hajjal, szelíd kék szemekkel, s gyenge piros arccal bírt. — Csakhamar meg is nyerte fejedelmi úra hajlamát. — A tanulékony s gyöngéd lelkű ifju ugyanis minden aprólékos szokását gondosan megfigyelő a fejedelemnek, — s a szerint tudott mindent tenni és intézni, a mint épen ura legjobban szerette.

Midőn Rákóczi, már a szathmári béke alkudozások folyama alatt, 1711. február 21-kén Lengyelországba ment, Nagy-Péter csárhoz, az ígért hadi segélyt személyesen sürgetendő: Szathmári Király Ádám is, az ekkor még 19-ik évét be nem töltött ifju, néhány nap mulva utána sietett urának — február 29-kén indulván meg Munkácsról, Vay Ádám udvari főkapitánnyal s a többi udvariakkal. Azonban az árvezek miatt útjuk gyakran akadályoztatott, úgy hogy a határt már március 4-én lépheték át Vereckénél, — hogy hazájukat némelyik közülök soha többé, mások is csak hosszú évek mulva lássák. Eleintén Szkólján, s Sziyavszky hercegné — Rákóczi rokona — más jószágain utaztak át, mindenütt vendégszeretően fogadtatva, majd Sztry városába értek, ott találkozárn a többi, már

előbb kibujdosott magyarokkal, különösen a fejedelem udvarabelikkel. Ápril havát Sztryben és környékén tölték kirándulásokkal; ezeket — s hol mit látott? — a gondos Király Ádám szorgalmasan följegyzte naplójában, melyet Munkácsról kiindulásakor kezdett meg. Az építészet, különösen a haderődítéket már ekkor figyelemmel tanulmányozá; élénk

Kollarits József és Fiai
„YPSILANTIHOZ“

címzett legelső

vászonruha gyári raktárban
váci-utczában Pesten.

kaphatók a legolcsóbb áron s legnagyobb választékban

mindennemű kész fehérneműek férfiak, hölgyek és gyermekek számára.

Férfi ingek, rumburgi, irlandi vagy hollandi vászomból, darabja 2 ft. 50 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Férfi színes ingek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft. 2 ft. 50 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Férfi pamut madapolan ingek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 75 kr., 2 ft. 2 ft. 50 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Férfi gallérok, kézelők, divatos nyakkötők, harisnyák és minden fajú vászon és batist zsebkendők és esernyők.

Hölgy vaszon ingek, sima 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Hölgy francia derek-fűző, 1 ft. 50 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Hölgy perkal-corsek, 1 ft. 85 kr., 2 ft. 20 kr., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft. 50 kr., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 10 ft. 50 kr.

Hölgy alszöszöknák, krinolinok, lőszöszöknák hölgy alsónadrágok, perkal, esikós és piquet barchetból, hálókötők, harisnyák s mindenfajú zsebkendők, szint-ugy gyanju szövött alsómellény s nadrágok és harisnyák, urak s hölgyek számára.

Fiu vászon ingek, 2 évesnek 1 ft. 80 kr., 2 ft. 4 évesnek 1 ft. 90 kr., 2 ft. 10 kr., 6 évesnek 2 ft. 10 kr., 2 ft. 40 kr., 8 évesnek 2 ft. 20 kr., 2 ft. 45 kr., 10 évesnek 2 ft. 30 kr., 2 ft. 65 kr., 12 évesnek 2 ft. 40 kr., 2 ft. 90 kr., 3 ft. 50 kr., 14 évesnek 2 ft. 65 kr., 3 ft. 15 kr., 4 ft. 16 évesnek 3 ft. 3 ft. 50 kr., 4 ft. 4 ft. 50 kr. Pínom színes és fehér madapolan ingek minden nagyságra és árban.

Leány ingek, sima s himetiek, leány corsettek, nadrágok, alszöszöknák és harisnyák. Továbbá ajánljuk legnagyobb vászon-raktárunkat rumburgi, hollandi és irlandi vászon, véget 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50—120 ftig, creas vászont 12 ft. 12 ft. 50 kr., 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 25 ft.

Vászon törölközők, kötege 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 8 ft., 10 ft. 12—20 forintig.

Színes agyi kanavászok, vége 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13—16 ftig.

Asztalkendők, kötege 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft. 50 kr., 8—12 ft.

Abroszok és asztali terítékek, 6, 8, 10, 12 és 24 személyre.

Nagy választékban függönyök, agy- és asztal-terítők, kávé abroszok, s csomogkendők.

Menyasszonyi készletekkel kész fehérneműt és vászonárúkat a legnagyobb választékban szolgáltatunk.

Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük. Rendelések még a levél érkezte napján legjobban eszközölhetnek, s a csomagolást nem számítjuk. 482 (5—6)